

Міністерство освіти і науки України
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
Факультет суспільних наук
Кафедра філософії

Навчально-методична серія
«КАФЕДРА ФІЛОСОФІЇ»

Василь Левкулич
Оксана Матвієнко

ФЕНОМЕНОЛОГІЯ І ГЕРМЕНЕВТИКА
НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
(для студентів за спеціальністю
033 «Філософія»)

Ужгород – 2020

Левкулич В., Матвієнко О. Феноменологія і герменевтика: навчально-методичні рекомендації (для студентів за спеціальністю 033 «Філософія») / Оксана Матвієнко; Навчально-методична серія «КАФЕДРА ФІЛОСОФІЇ»; [Ужгород. нац. ун-т; Ф-т сусп. наук; каф. філософії]. – Ужгород:В-тво УжНУ «Говерла» 2020. – 51 с.

Розробники:

Левкулич Василь Васильович, кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії факультету суспільних наук УжНУ;

Матвієнко Оксана Іванівна, кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії факультету суспільних наук УжНУ

Рецензенти:

Хоменко Тетяна Іванівна, кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри філософії факультету суспільних наук УжНУ.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри філософії факультету суспільних наук ДВНЗ «Ужгородський національний університет», протокол № 2 від 24 вересня 2020 року.

Схвалено методичною комісією факультету суспільних наук ДВНЗ «Ужгородський національний університет», протокол №1 від 17 вересня 2020 року.

Навчально-методична серія «КАФЕДРА ФІЛОСОФІЇ»
(створена рішенням кафедри філософії факультету суспільних наук ДВНЗ «Ужгородський національний університет», протокол №2 від 24 вересня 2020 року)

ЗМІСТ

МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	4
ОПИС ТА СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	7
СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	8
ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	10
ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ ТА РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА.....	15
МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ТА ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ.....	27
ПЕРЕЛІК ЗАВДАНЬ НА МОДУЛЬНІ КОНТРОЛЬНІ РОБОТИ.....	29
ТЕСТОВІ КОНТРОЛЬНІ ЗАВДАННЯ.....	33
ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО МОДУЛЬНОГО КОНТРОЛЮ.....	42
МЕТОДИ НАВЧАННЯ І КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ.....	44
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА.....	46

МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Феноменологія і герменевтика – одні з провідних напрямів сучасної філософії, які виникли на рубежі XIX-XX ст. як реакція на кризу європейської людності і намагання теоретично обґрунтувати шляхи виходу з кризи. Нині феноменологія і герменевтика набули високого авторитету у науковому співтоваристві, вони організаційно інституалізовані і успішно розвиваються. Враховуючи це, при вивченні даного курсу ставиться мета

Мета: висвітлення становлення, розвитку та змістовно-функціональних особливостей феноменології і герменевтики, їх статусу в системі сучасного філософського знання, поглиблене вивчення феноменологічно-герменевтичного надбання, ознайомлення майбутніх фахівців з основними традиціями та підходами до сутності феноменологічного та герменевтичного, які разом із відомостями, отриманими з інших філософських курсів, сприятимуть цілісності філософських знань. Цьому підпорядковується розв'язання таких завдань:

- проаналізувати теоретичні джерела і соціокультурні передумови виникнення феноменології і герменевтики;
- розкрити специфіку засадничих ідей, принципів, понять і категорій феноменології і герменевтики;
- виокремити філософський, методологічний і науковий статуси цих наук в системі сучасного знання;
- виявити і проаналізувати основні тенденції розвитку феноменології і герменевтики;
- з'ясувати основні форми трансформації ідей феноменології і герменевтики у контексті їх діалогу з іншими філософськими течіями;
- експлікувати методологічний потенціал феноменології і герменевтики в сучасних філософських і конкретнонаукових дослідженнях;
- з'ясувати евристичні можливості феноменології і герменевтики в сучасному міжкультурному діалозі.

У результаті вивчення даного курсу студент повинен

знати:

- вихідні поняття та терміни феноменології і герменевтики;
- головні феноменологічні та герменевтичні теорії та персоналії;
- тематику досліджень з феноменології і герменевтики;
- сучасні підходи до вирішення класичних феноменологічних і герменевтичних проблем;
- особливості феноменології і герменевтики в аспекті їх проблемного поля, методу філософування і розв'язання конкретних проблем;
- методологічний потенціал феноменології і герменевтики у дослідженні конкретних філософських і наукових проблем;
- загальний зміст всіх розділів феноменології та герменевтики;
- основні поняття та категоріальний апарат феноменології та герменевтики;

- сутність філософського аспекту сучасного світобачення, що надасть можливість орієнтуватися у сучасній науково-філософській ситуації.

вміти:

- читати та аналізувати літературу з феноменології і герменевтики;
- обговорювати характерні риси основних підходів до сутності феноменального і герменевтичного;
- формувати самостійну позицію;
- використовувати знання філософського характеру щодо аналізу актуальних проблем сучасності;
- розвинути інтерес до феноменів духовного життя і навички саморефлексії;
- дискутувати з приводу специфіки сучасних типів мислення та форм їх дослідження (дескрипції).

Відповідно до освітньої програми, вивчення дисципліни сприяє формуванню в здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК1. Вміння виявляти, окреслювати та вирішувати проблеми, що передбачає здатність як до нестандартного розв'язання задач, так і до розв'язання нетипових задач.

ЗК3. Здатність генерувати нові ідеї (креативність), що передбачає самостійність міркувань та умовиводів, навички інтелектуального пошуку, залучення нестандартних смислів, зокрема з іншої предметної області.

ЗК4. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК6. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей діяльності), що передбачає вміння аргументовано викласти власну експертну позицію, володіння формами публічного мовлення, засобами та стратегіями інтелектуальної полеміки.

ЗК7. Здатність працювати в команді, що передбачає здатність до міжособистісної комунікації, емоційної стабільності, а також вміння долати комунікаційні напруження та конфліктні ситуації.

Фахові компетентності (ФК):

ФК1. Знання теоретичних основ філософської науки і суміжних галузей гуманітаристики та суспільних наук.

ФК2. Володіння спеціалізованими знаннями в межах певної філософської проблематики, системну обізнаність з відповідною спеціальною літературою.

ФК3. Навички фахового сприйняття результатів історико-філософського аналізу та інтерпретації творів, ідей і процесів філософської традиції та використання історико-філософської спадщини в осмисленні та розв'язанні власних дослідницьких проблем.

ФК5. Розуміння зв'язків спеціалізації не лише з іншими напрямками філософського дискурсу, а й з різними інтелектуальними й гуманітарними практиками.

ФК6. Навички застосування аналітичного методу в оцінці сучасних суспільних процесів.

ФК7. Навички критичної роботи з текстами, знання принципів та закономірностей їх інтерпретації, опанування методологією герменевтики.

ФК10. Вміння розробляти соціально-гуманітарні проекти на основі використання спеціальних філософських методів.

ФК14. Здатність фахово прогнозувати розвиток процесів у соціально-гуманітарних сферах з урахуванням регіонального фактору.

ОПИС ТА СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 5	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 150	й	
Кількість модулів – 2	Семестр:	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3 самостійної роботи студента – 5	-й	
	Лекції:	
	год.	
	Практичні (семінарські):	
	год.	
Вид підсумкового контролю: екзамен	Лабораторні:	
Форма підсумкового контролю: усна	Самостійна робота:	
	год.	год.

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	усього	денна форма у тому числі					усього	заочна форма у тому числі				
		Л	П	Лаб	інд	с.р.		Л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
Змістовий модуль 1. Феноменологія, її предмет та генеза												
Тема1.Феноменологія – філософське вчення про феномени та його різновиди.	8	2	1			5	1	1				9
Тема 2. Соціокультурні передумови і теоретичні джерела виникнення феноменології	10	3	2			5						9
Тема 3. Становлення феноменології Е.Гуссерля.	8	2	1			5						9
Тема 4. Основні ідеї та принципи феноменології Е.Гуссерля	10	3	2			5						9
Разом за змістовним модулем 1	36	10	6			20						36
Змістовий модуль 2. Історичний розвиток феноменології та її потенціал												
Тема 5.Феноменологія ціннісного світу М.Шелера	9	2	2			5						9
Тема 6.Феноменологія в структурі “фундаментальної онтології” М.Хайдегера	8	2	1			5						9
Тема 7.Феноменологія і філософія екзистенціалізму	10	3	2			5						9
Тема 8.Феноменологія в сучасних умовах.	9	3	1			5						9
Разом за змістовним модулем 2	36	10	6			20						36
Змістовий модуль 3. Герменевтика, її предмет та генеза												
Тема 9. Предмет герменевтики.	8	2	1			5						9
Тема10.Герменевтика як мистецтво тлумачення і напрям філософії.	9	2	2			5	1	1				9

Тема 11. Становлення герменевтики від античності до епохи Нового часу.	9	2	2			5						8
Разом за змістовним модулем 3	26	6	5			15						26
Змістовий модуль 4. Історичний розвиток герменевтики та її потенціал												
Тема 12. Універсальна герменевтика Ф. Шляєрмахера	10	2	1			7						10
Тема 13. Герменевтика як методологія гуманітарних наук у філософії В. Дильтея	11	2	2			7						10
Тема 14. Герменевтична онтологія М. Хайдеггера	10	2	1			7						10
Тема 15. Філософська герменевтика Г.-Г. Гадамера	11	2	2			7						10
Тема 16. Герменевтичні концепції П. Рікера, Р. Рорті. Поняття “герменевтики фізики та космофізики”	10	2	1			7						10
Разом за змістовним модулем 4	52	10	7			35						50
Усього годин	150	36	24			90		2				148

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. Феноменологія, її предмет та генеза

Тема 1. Феноменологія – філософське вчення про феномени та його різновиди.

Феномен речей реальних та уявних. Співвідношення феномену, явища, сутності. Нетотожність явища речі, її даності у досвіді свідомості. Залежність розмаїття феноменів від модусів свідомості. Феномен як трансцендентна та іманентна даність. Феномен як буття у його явленості в горизонті часу. Феномен як чиста сутність, ідея.

Феноменологічний метод як опис спонтанно-смислової активності свідомості, його неформальний характер. Настанови “епохе”, феноменологічна редукція, часовість та інтенціональність свідомості як атрибути феноменологічного методу. Феноменологічний метод як аналіз людської суб'єктивності. Вплив феноменологічного методу на сучасну методологічну свідомість та гуманітарні дослідження. Проблеми людської суб'єктивності, її ціннісні засади і смислотворення – ядро феноменологічних досліджень.

Тема 2. Соціокультурні передумови і теоретичні джерела виникнення феноменології

Вплив духовної кризи Західної Європи на рубежі XIX-XX ст. на формування феноменології. Феноменологічна актуалізація проблем смислу, істини, достовірності в умовах кризи класичної методології і посилення процесів теоретизації науки.

Укоріненість феноменології в античних і середньовічних уявленнях про природу людської суб'єктивності та її ціннісно-смислові засади. Феноменологічний характер досліджень філософії Нового часу проблем трансценденталізму, апріоризму, пізнавального досвіду (Р.Декарт, Дж.Локк, Д.Юм, Дж.Берклі, І.Кант). Спорідненість розробки проблем методології гуманітарного пізнання в німецькому історизмі з ідеями феноменології і дискусії з цього питання (В.Дільтей, В.Віндельбанд, Г.Ріккерт). Вчення описової психології про інтенціональну свідомість як джерело феноменології (Ф.Брентано, К.Штумпф).

Тема 3. Становлення феноменології Е.Гуссерля.

Експлікація смислопороджуючого потенціалу свідомості – провідний мотив у формуванні феноменології Е.Гуссерля. Програма розробки феноменологічної філософії як “строгої науки”. Критика настанов натуралізму, психологізму та історизму як таких, що не сприяють розбудові феноменологічної філософії на абсолютно достовірних засадах. Ідея обґрунтування феноменології на принципах оновленого раціоналізму.

Перехід Е.Гуссерля від “філософії математики” до “логічних досліджень” як період зародження феноменологічних ідей. Проблема природи інтенціональної свідомості та істини у феноменології як дескриптивній психології. Праця Е.Гуссерля “Філософія як строга наука” – проект розбудови феноменологічної

філософії. “Ідеї чистої феноменології і феноменологічної філософії” Е.Гуссерля як обґрунтування принципів власне феноменології.

Тема 4. Основні ідеї та принципи феноменології Е.Гуссерля.

Природна настанова, її зміст і феноменологічний смисл. Просторово-часова перспектива світу природної настанови. Теза “назад до самих речей”, настанова “епохе” і перехід до феноменологічної редукції. Феноменологічна редукція як основна феноменологічно-методологічна процедура. Радикалізація Е.Гуссерлем універсального (картезіанського) сумніву. Рівні феноменологічної редукції: психологічна, ейдетична, трансцендентальна. Інтуїтивне убачання сутностей. Феноменологічна редукція – шлях до чистої свідомості як самосвідомості (егологія).

Інтенціональність – універсальна характеристика свідомості. Генеза поняття інтенціональності. Свідомість як “свідомість про ...” – корелятивність свідомості та світу. Інтенціональні способи даності предметів досвіду. Ноезо-ноематична структура свідомості. Ноема, смисл, предмет. Смисл як ноематичне ядро значення. “Картезіанські роздуми” Е.Гуссерля і феноменологічна інтерпретація часу. Феноменологія внутрішнього переживання часу як чинник конституювання активності свідомості. Інтерсуб’єктивність як характеристика трансцендентальної свідомості. Реальність “Я” – “Інший” і проблема подолання соліпсизму. Інтерсуб’єктивність і культура. Проблема загальнозначущості істин науки. Концепція життєвого світу у праці Е.Гуссерля “Криза європейських наук і трансцендентальна філософія”. Життєвий світ як основа різних форм досвіду. Повернення науки в лоно життєвого світу як передумова подолання її кризи. “Телос” європейської цивілізації.

Змістовий модуль 2. Історичний розвиток феноменології та її потенціал

Тема 5. Феноменологія ціннісного світу М.Шелера

Філософсько-антропологічний характер феноменології М.Шелера. Феноменологічний метод як засіб розв’язання практичних проблем, зокрема обґрунтування етики і релігії. Критика кантіансько-неокантіанського етичного формалізму і утвердження матеріально-екзистенційної етики апріорних цінностей. Феноменологічна редукція як спосіб екзистенційної співпричетності людини буттю. Феномен як єдність вітального і духовного первнів людського життя, його укоріненість у соціально-економічних умовах і саморозкриття духу. Феноменологічна ієрархія ціннісного світу. Шелер про співвідношення феноменології і теорії пізнання. Гуманітарно-феноменологічна інтерпретація історичних форм знання і освіти. Феноменологічна сутність шелерівського принципу “ордо аморіс” (“порядок серця”). Шелер про феномен людини у світі.

Тема 6. Феноменологія в структурі “фундаментальної онтології” М.Хайдеггера

Оцінка Хайдеггером феноменології Гуссерля. Ідеї феноменології у праці Хайдеггера “Феноменологія і трансцендентальна філософія цінностей”.

Взаємозв'язок феноменології, екзистенціалізму та герменевтики. Феноменологія як метод розв'язань проблем онтології людського буття. Феноменологія “Dasein” у праці Хайдеггера “Буття і час”. Онтологічна інтерпретація феномена і феноменології. Проблема смислу буття. Буття і сутнє. Буття речей і людське буття. Буття справжнє і несправжнє. “Man” – диктатура знеособлення і відчуження. Феноменологія основних екзистенціалів: закинутість і проект, страх, тривога, турбота, переживання, час і часовість, історичність і кінечність як модуси людського буття. Праця Хайдеггера “Основні проблеми феноменології”. Феноменологія “пізнього” Хайдеггера як шлях до мислення про буття. Онтологічно-феноменологічна інтерпретація проблем гуманізму, техніки, мови, істини.

Тема 7. Феноменологія і філософія екзистенціалізму.

Феноменологічна особливість філософії екзистенціалізму. Єдність та специфікація феноменологічних тем в екзистенціалізмі: феноменологія сутності та існування людини, феноменологія людської суб'єктивності, феноменологія свідомості, феноменологія свободи, феноменологія тілесності та їх смислові засади.

К.Ясперс: феноменологія комунікативного досвіду. Г.Марсель: феноменологія таємничості буття людини. Ж.-П.Сартр: феноменологія свободи і відповідальності людини в пограничних ситуаціях. А.Камю: феноменологія буття людини в ситуації абсурду. П.Рікер: історичність людського буття і феноменологія пам'яті. М.Мерло-Понті: феноменологія “тілесності” суб'єкта. Е.Левінас: феноменологія “Іншого”.

Тема 8. Феноменологія в сучасних умовах.

Феноменологічний рух як міжнародний феномен і форми його інституалізації. Головні напрями феноменологічних досліджень в сучасних умовах. Вплив феноменології на розвиток філософської антропології, герменевтики, екзистенціалізму, персоналізму, постмодернізму. Особливості феноменологічної філософії науки. Застосування феноменологічних настанов для з'ясування смислу теоретичних побудов та ідеалізацій. Проблема експлікації зв'язку науки і життєвого світу.

Феноменологія як метод гуманітарних досліджень. Феноменологічні засади розвитку “наук про дух”: феноменологія повсякденності і розуміюча соціологія (А.Шюц, Т.Лукман), феноменологія психології та психіатрії (К.Ясперс, Л.Бінсвангер, А.Пфендер, В.Шапп, В.Франкл), феноменологія естетики і права (Р.Інгарден, М.Гайгер, М.Дюфрен, А.Райнах), феноменологія релігії (М.Шелер, Ж.Херінг, Г.ван дер Леув, Р.Отто, Е.Штайн).

Актуальність ідеї феноменології про “телос” європейської цивілізації. Інтегративна роль феноменології в сучасній культурі. Діалог феноменології з філософськими і релігійними течіями Сходу.

Змістовий модуль 3. Герменевтика, її предмет і генеза

Тема 9. Предмет герменевтики.

Значення терміну “герменевтика”. Актуальність герменевтики. Плюралізм герменевтичних концепцій у філософії ХХ століття. Герменевтична феноменологія М. Хайдеггера. Філософська герменевтика Г.-Г. Гадамера. Критична герменевтика Ю. Габермаса. Трансцендентальна герменевтика К.-О. Апеля. Герменевтична феноменологія П. Рікера. Прагматична герменевтика Р. Рорті. Генеалогічна герменевтика Девіда Хоя, рецептивна естетика Р. Інгардена. Герменевтика фізики та космофізики.

Тема 10. Герменевтика як мистецтво тлумачення і напрям філософії.

Розуміння як предмет герменевтики. Розуміння, витлумачення, пояснення, інтерпретація. Проблема герменевтичного кола. Співвідношення герменевтики й інших сфер пізнання - філософії, філології, історії, логіки, риторики, семіотики. Текст як об'єкт герменевтичного аналізу. Значення і смисл.

Тема 11. Становлення герменевтики від античності до епохи Нового часу.

Особливості античної герменевтики: аісторизм, орієнтація на усне слово, зв'язок з риторикою. Роль текстів Гомера для античної культури. Трактат Аристотеля “Про витлумачення”. Каббала як перша замкнута герменевтична система: біблійна картина світу як основа тлумачення текстів. Вплив середньовічної картини світу на місце та роль герменевтики. Перше формулювання герменевтичного кола у Аврелія Августина: співвідношення віри та знання. Буквальне та алегоричне тлумачення Святого Письма: Антиохійська та Олександрійська школа. Герменевтика доби Відродження. Філологічна герменевтика ренесансних гуманістів. Протестантський підхід до тлумачення Святого Письма. Флацій Ілрійський та його “Ключ до Святого писма, або Про мову Святих книг”.

Змістовий модуль 4. Історичний розвиток герменевтики та її потенціал.

Тема 12. Універсальна герменевтика Ф. Шляермахера.

Методологічна свідомість Нового часу та її вплив на герменевтику. Пошук загальних правил та методів інтерпретації. Особливості романтичного світогляду та їх вплив на універсальну герменевтику Ф. Шляермахера. Розуміння як предмет універсальної герменевтики. Граматична й психологічна складові тлумачення. Дивінаційний та порівняльний методи розуміння. Принцип герменевтичного кола: розуміння цілого з частин, частин з цілого. Принцип “розуміти краще за автора” та його місце в герменевтиці Ф. Шляермахера.

Тема 13. Герменевтика як методологія гуманітарних наук у філософії В. Дильтея.

Методологічна спрямованість філософії В. Дильтея. Завдання критики історичного розуму. Співпадіння суб'єкта та предмету історичних досліджень. Психологічний та герменевтичний періоди в творчості В. Дильтея. Описова

психологія як підґрунтя теорії гуманітарного знання. Критика пояснюючої психології. Життя як відправна точка філософії Дильтея. Об'єктивації життя. Теза “життя може зрозуміти тільки життя”. Перехід до герменевтичного обґрунтування наук про дух. Предмет герменевтики. Розуміння і тлумачення. Гіпостазування ідеалу об'єктивності. “Зустріч” феноменології Е. Гусерля та герменевтики В Дильтея.

Тема 14. Герменевтична онтологія М. Хайдеггера.

“Питання про буття” як провідний мотив творчості М. Хайдеггера. Два періоди в творчості Хайдеггера. Характеристика праці “Буття і час”. Необхідність деструкції історії онтології. Герменевтика як методична база “фундаментальної онтології”. Поняття екзистенціалу. Головні екзистенціали Dasein. Онтологічний статус розуміння. Герменевтичне коло між буттям та тут-буттям як модель розуміння. Перед-структура розуміння. Проективний характер смислоконституювання. Філософія мови М. Хайдеггера. Герменевтика як “несення звістки” і “звістка”. Герменевтична функція мови. Критика репрезентативної теорії мови. Мова як “оселя буття”. Поезія як відкриття звістки буття.

Тема 15. Філософська герменевтика Г.- Г. Гадамера.

Герменевтика як “універсальний аспект філософії” (Г.- Г. Гадамер). Філософська герменевтика як універсальне філософське підґрунтя пізнання. Співвідношення істини і методу в пізнанні. Поняття істини в герменевтиці Гадамера. Досвід мистецтва, історії, мови як можливості неметодичного освоєння дійсності. Критика понять естетичної, історичної та мовної свідомості. Поняття дієво-історичної свідомості. Передсуди як передумова розуміння. Діалогічна природа розуміння. Аналіз структури герменевтичного досвіду. Злиття горизонтів як умова розуміння. Мова як горизонт герменевтичної онтології. Мова філософії та поезії, її відмінність від мови науки. Мовна детермінація дієво-історичної свідомості. Мовна природа розуміння. Гра як модель розуміння.

Тема 16. Герменевтичні концепції П. Рікера, Р. Рорті.

Поняття “герменевтики фізики та космофізики”.

Феноменологічна герменевтика П. Рікера як поєднання герменевтичної та структуралістської методології. Поєднання онтологічного і методологічного виміру герменевтики. Критика декартової концепції суб'єкта та можливостей самопізнання. Герменевтичне витлумачення як спосіб самоідентифікації. Критика Р. Рорті репрезентативної моделі пізнання. Герменевтика та повчання. Систематична філософія та повчальна філософія. Іронія як форма ставлення до дійсності. Поняття “герменевтики фізики”. Антропний принцип. Планківська космофізика як герменевтика Всесвіту.

ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ ТА РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Тема 1. Становлення предмету феноменології

1. Місце феноменології у трансценденталістській традиції.
2. Етапи розвитку феноменологічного руху.
3. Ключові поняття феноменології.

Завдання для опрацювання першоджерел

Опрацювати статтю А. Шюца „Основні поняття феноменології”, зафіксувати провідні риси феноменології як їх розуміє А. Шюц.

Контрольні запитання до праці: А. Шюц „Основні поняття феноменології”

1. З чим пов’язана малодослідженість феноменології, на яку вказує А. Шюц?
2. В яку філософську традицію, згідно з А. Шюцем, можна вписати феноменологію?
3. Які риси феноменологічного стилю мислення згадуються у праці А. Шюца?
4. Що є відправним пунктом феноменологічного дослідження?
5. Яке відношення феноменології до Р. Декарта?
6. В чому, на думку А. Шюца, полягає заслуга Р. Декарта перед філософією загалом та феноменологією зокрема?
7. Що таке інтенціональність та які наслідки прийняття тези про інтенціональний характер нашого сприймання?
8. Що таке феноменологічна редукція?
9. Що „вміщується в дужки” у межах феноменологічної редукції?
10. Що залишається після здійснення феноменологічної редукції?
11. Яку важливу диференціацію можна провести всередині нашого акта сприймання чого?
12. Що таке гусерлівська „теорія конституювання”?
13. В чому полягає відмінність між формальною та трансцендентальною логіками?
14. Якою наукою називає себе феноменологія та чому?
15. Чому А. Шюц вважає невдалими гусерлівські поняття „ейдос” та „інтуїтивне вбачання сутності”?
16. В чому зміст ейдетичного дослідження?
17. Що є предметом ейдетичного дослідження у феноменології?
18. А. Шюц твердить, що у статті не підіймаються питання і теми феноменологічної філософії. Що ж тоді розглядається?
19. В чому А. Шюц вбачає можливість впливу феноменології на соціальні науки?
20. Які питання соціальних наук може вирішити феноменологія, згідно з А. Шюцем?

Література до теми:

1. Вальденфельс Б. Вступ до феноменології / Бернхард Вальденфельс. – К. : „Альтерпрес”, 2002. – 176 с.
2. Зотов А. Ф. Современная западная философия : Учеб. / А. Ф. Зотов. – 2-е изд., испр. – М. : Высш. шк., 2005. – 781 с.

3. Конрад-Мартиус Х. Трансцендентальна і онтологічна феноменологія / Хедвіг Конрад-Мартиус // Проблеми онтології в сучасній буржуазній філософії / Отв. ред. Т. А. Кузьміна. – Рига : Зинатне, 1988. – С. 321-328.
4. Новая философская энциклопедия : В 4 т. / Ин-т философии РАН. – М. : Мысль, 2010.
5. Разеев Д. Н. В сетях феноменологии. Гуссерль Э. Основные проблемы феноменологии / Пер. с нем. А. А. Анипко. – СПб. : Издательство СанктПетербургского университета, 2004. – 368с.
6. Современная западная философия. Энциклопедический словарь / Под ред. О. Хеффе, В. С. Малахова, В. П. Филатова при участии Т. А. Дмитриева / Ин-т философии. – М. : Культурная революция, 2009. – 392 с.
7. Шпигельберг Г. Феноменологическое движение. Историческое введение / Герберт Шпигельберг / Пер. с англ. / Перевод группы авторов под ред. М. Лебедева, О. Никифорова (Ч.3). – М. : „Логос”, 2002. – 680 с.
8. Шюц А. Основные понятия феноменологии / Альфред Шюц // Шюц А. Избранное: Мир, светящийся смыслом / Пер. с нем. и англ. – М. : „Российская политическая энциклопедия” (РОССПЭН), 2004. – С. 161– 179.

Тема 2. Феноменологічна методологія

1. Проблема соліпсизму в європейській класичній та некласичній філософії: Й. Фіхте та Е. Гуссерль.
2. Етапи психологічної редукції: інтуїція, аналіз, дескрипція.
3. Процедури ейдетичної редукції: вільна варіація у фантазії, ідеація.

Завдання для опрацювання першоджерел

1. Опрацювати частину книги Г. Шпигельберга „Феноменологічний рух” (С.637-678) та з'ясувати головні риси, етапи та особливості феноменологічного методу.
2. Індивідуальне письмове позааудиторне завдання: проаналізувати довільно обраний предмет (річ, явище, процес) відповідно до запропонованої Г. Шпигельбергом схеми (за першими трьома кроками методу: дослідження окремих феноменів, дослідження загальних сутностей, схоплення сутнісних відношень).

Контрольні запитання до праці: Г. Шпигельберг „Феноменологічний рух”

1. Чим взагалі мотивований опис Г. Шпигельберга?
2. В чому полягає зміст негативного аспекту програми феноменологічної редукції? В чому його „негативність”?
3. Проти яких пізнавальних програм спрямована програма феноменологічної редукції?
4. В чому полягає парадокс програми феноменологічної редукції?
5. В чому полягає зміст позитивного аспекту програми феноменологічної редукції? В чому його „позитивність”?
6. В чому полягає зміст дослідження окремих феноменів?
7. Яке завдання ставиться перед дослідженням окремих феноменів?
8. В чому полягає зміст феноменологічного інтуювання?
9. В чому полягає зміст феноменологічного аналізу?

10. В чому полягає зміст феноменологічної дескрипції? Що передусім передбачає дескрипція?
11. Чому дескрипція часто має негативний характер?
12. Яке відношення дескрипції до ейдетичного дослідження?
13. В чому полягає зміст та завдання дослідження загальних сутностей?
14. Що таке ідеація?
15. Що спільного у дослідженні окремих феноменів (етап I) та дослідженні загальних сутностей (етап II)?
16. В чому зміст такої операції як „схоплення сутнісних відношень”?
17. Які три типи відношень між компонентами деякої сутності описує Е. Гусерль?
18. Які три типи відношень між сутностями описує Е. Гусерль?
19. Що об’єднує три перші кроки методу (за Г. Шпігельбергом) та відрізняє їх від наступних двох (IV та V)?
20. В чому полягає зміст спостереження типів з’явленості?
21. Про які три типи з’явленості веде мову Е. Гусерль?
22. Чим відрізняється з’ява предмета у феноменологічному та феноменальному трактуванні?
23. Чим постає з’ява предмета через так звані „відтінки”? В чому знаходить вияв значущість такого постання?
24. В чому полягає зміст конституювання феноменів?
25. В чому полягає зміст інтерпретації прихованих значень?

Література до теми:

1. Бабушкин В. У. Феноменологическая философия науки. Критический анализ [Електронний ресурс] / В. У. Бабушкин / – М. : „Наука”, 1985. – 189 с. – Режим доступу до книги : <http://psylib.ukrweb.net/books/babus01/index.htm>
2. Гайденок П. П. Философия Фихте и современность / П. П. Гайденок. – М. : Мысль, 1979. – 288 с.
3. Гуссерль Э. Метод прояснения / Эдмунд Гуссерль // Современная философия науки : Хрестоматия / Сост., пер., вступ. статьи и коммент. А. А. Печенкина. – М. : Наука, 1994. – С. 234-242.
4. Гутнер Г. Б. Радикальное „эпохэ” как универсальный философский метод [Електронний ресурс] / Г. Б. Гутнер // Vox. Философский журнал. [Электрон. журн.]. – 2009. – № 6. Май. – Режим доступу до статті : <http://vox-journal.org/content/vox6gutner.pdf>
5. Зарапин О. В. Феноменология как метод гуманитарного знания / О. В. Зарапин // Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского. Серия „Философия. Социология”. – 2005. – Том. 18 (57). № 2. – С.144-154.
6. Розин В. М. Феноменология глазами методолога / В. М. Розин // Вопросы философии. – 2008. – N 5. – С. 116-126.
7. Савин А. Эпохе и трансцендентальная редукция в лекционном курсе Гуссерля „Первая философия” / Алексей Савин // Топос. – 2009. – №2-3 (22). – С. 7-32.

8. Шпигельберг Г. Феноменологическое движение. Историческое введение / Герберт Шпигельберг / Пер. с англ. / Перевод группы авторов под ред. М. Лебедева, О. Никифорова (Ч.3). – М. : „Логос”, 2002. – 680 с.

Тема 3. Феноменологічна онтологія свідомості

1. Поняття аподиктичної очевидності.
2. Натуралістична і трансцендентальна установки.
3. Трансцендентальна суб'єктивність та її зв'язок з інтенціональністю.

Завдання для опрацювання першоджерел

Опрацювати Роздуми 1 та 2 (§§1-22) праці Е. Гусерля „Картезіанські роздуми”. Зафіксувати найважливіші проблеми, які в них підіймаються.

Контрольні запитання до праці: Е. Гусерль „Картезіанські роздуми” (Роздум 1 та 2)

1. В чому, на думку Е. Гусерля, полягає значення картезіанства для:
а) трансцендентальної феноменології; б) філософії загалом?
2. Яку вихідну гіпотезу (ідею) приймає Е. Гусерль, приступаючи до викладу своєї проблематики?
3. Що, згідно з Е. Гусерлем, слід вважати універсальною наукою?
4. Якими рисами, згідно з Е. Гусерлем, володіє будь-яка наука, тобто, до чого будь-яка наука прагне?
5. В чому специфіка Гусерлевого розуміння очевидності?
6. Якої саме очевидності потребує Е. Гусерль для побудови вихідної ідеї науки?
7. Що не може володіти аподиктичною очевидністю, навіть володіючи очевидністю чуттєвою?
8. Чому Е. Гусерль приписує аподиктичну очевидність?
9. Що передує, за Е. Гусерлем, природному буттю світу?
10. Як можливий перехід від неаподиктичної очевидності світу до аподиктичної очевидності Еґо?
11. Які два етапи феноменологічного дослідження виділяє Е. Гусерль?
12. В чому специфіка науки про конкретну трансцендентальну суб'єктивність?
13. Що дає феноменологу умовний поділ змісту трансцендентальної суб'єктивності на *cogito* і *cogitatum*?
14. Як сприймаються об'єкти в рефлексивній установці та чим відрізняється таке сприймання від сприймання об'єктів у природній установці?
15. Що Е. Гусерль називає основною рисою інтенціональності?
16. В чому полягає значущість горизонту для свідомості?
17. В чому полягає зміст інтенціонального аналізу?
18. Чому інтенціональний предмет йменується Е. Гусерлем „дороговказом” трансцендентального дослідження?
19. В чому полягає завдання трансцендентальної конституції предметності суцього?

Література до теми:

1. Бабушкин В. У. Феноменологическая философия науки. Критический анализ [Електронний ресурс] / В. У. Бабушкин / – М. : „Наука”, 1985. – 189 с. – Режим доступу до книги : <http://psylib.ukrweb.net/books/babus01/index.htm>

2. Гуссерль Э. Идеи к чистой феноменологии и феноменологической философии. Книга первая / Эдмунд Гуссерль / Пер. с нем. А. В. Михайлова; Вступ. ст. В. А. Куренного. – М. : Академический Проект, 2009. – 489 с. – (Философские технологии).
3. Гуссерль Э. Избранные работы / Эдмунд Гуссерль / Сост. В. А. Куренной. – М. : Издательский дом „Территория будущего”, 2005. – 464 с. – (Серия „Университетская библиотека Александра Погорельского”).
4. Гуссерль Э. Картезианские медитации / Эдмунд Гуссерль / Пер. с нем. В. И. Молчанова. – М. : Академический Проект, 2010. – 229 с. – (Философские технологии).
5. Инишев И. Н. Интенциональность и очевидность. Истоки трансцендентальной феноменологии Гуссерля / И. Н. Инишев // Известия Томского политехнического университета. – 2007. – Т. 311. № 7. – С. 84-88.
6. Мотрошилова Н. В. Идеи I Эдмунда Гуссерля как введение в феноменологию / Н. В. Мотрошилова. – М. : „ФеноменологияГерменевтика”, 2003. – 720 с.
7. Сартр Ж.-П. Основная идея феноменологии Гуссерля: интенциональность / Ж.-П. Сартр // Проблемы онтологии в современной буржуазной философии / Отв. ред. Т. А. Кузьмина. – Рига : Зинатне, 1988. – С. 318- 320.
8. Феноменологічна філософія ХХ ст. : історія формування і вихідні ідеї : Конспект лекції для аспірантів та здобувачів наукового ступеня з дисципліни „Філософія” / Укл. : Петрушенко В. Л. – Львів : Видавництво Національного університету „Львівська політехніка”, 2009. – 40 с.

Тема 4. Феноменологія інтерсуб’єктивності

1. Історико-філософський контекст проблеми Іншого.
2. Особливості конституювання Іншого в теорії трансцендентальної інтерсуб’єктивності Е. Гусерля.
3. Критика Гусерлевого вчення про інтерсуб’єктивність.

Завдання для опрацювання першоджерел

Опрацювати статтю А. Шюца „Проблема трансцендентальної інтерсуб’єктивності в Гусерля”, зафіксувати найважливіші моменти та головні проблеми теорії трансцендентальної інтерсуб’єктивності.

Контрольні запитання до праці: А. Шюц „Проблема трансцендентальної інтерсуб’єктивності в Гусерля”

1. В чому полягає проблемність сприймання Іншого з точки зору феноменології?
2. Потребою зняти яку суперечність ініційований Гусерлів розгляд теми інтерсуб’єктивності?
3. Яке завдання ставить перед собою Е. Гусерль у зв’язку з проблемою інтерсуб’єктивності?
4. В чому виявляється значущість проблеми інтерсуб’єктивності? Для чого можуть бути використані результати її розгляду?
5. Як можна описати у феноменологічних термінах вихідну ситуацію, відштовхуючись від якої Е. Гусерль конститує інтерсуб’єктивність?
6. Як можна коротко окреслити послідовність кроків у конституюванні трансцендентальної інтерсуб’єктивності?

7. В чому полягає зміст так званого „другого епохе”?
8. Від чого абстраговується феноменолог у „другому епохе”?
9. Як можна визначити „сферу належного „власне” до его”?
10. Що лежить в основі аналогічної апперцепції (аппрезентації), на підставі якої конститується „інше” „живе” тіло?
11. В чому полягає зміст аппрезентації, згідно з Е. Гуссерлем? І як уточнює це поняття О. Фінк?
12. Які труднощі можуть бути названі у зв’язку з конституванням Іншого засобами аппрезентації?
13. Яким чином, згідно з Е. Гуссерлем, може бути використана аппрезентація Іншого в конститутивній діяльності?

Література до теми:

1. Борисов Е. Проблема интерсубъективности в феноменологии Э. Гуссерля / Евгений Борисов // Логос 1991–2005. Избранное : В 2 т. Т. 2. – М. : Издательский дом „Территория будущего”, 2006. – С. 151-174. – (Серия „Университетская библиотека Александра Погорельского”).
2. Гуссерль Э. Картезианские медитации / Эдмунд Гуссерль / Пер. с нем. В. И. Молчанова. – М. : Академический Проект, 2010. – 229 с. – (Философские технологии).
3. От Я к Другому : проблемы социальной онтологии в постклассической философии : Сб. докл. – Минск : Пропилеи, 1998. – 276 с.
4. Шютц А. Проблема трансцендентальной интерсубъективности у Гуссерля / Альфред Шютц // Шютц А. Смысловая структура повседневного мира : очерки по феноменологической социологии / Сост. А. Я. Алхасов; Пер. с англ. А. Я. Алхасова, Н. Я. Мазлумяновой; Научн. ред. Перевода Г. С. Батыгин. – М. : Институт Фонда „Общественное мнение”, 2003. – С. 46-95.
5. Щербак С. І. Проблема інтерсуб’єктивності у феноменології Е. Гуссерля / С. І. Щербак // Практична філософія. – 2003. – № 4 (10). – С. 145-153.

Тема 5. Посткласична феноменологія

1. Гуссерлеве поняття „життєсвіт” як поворот до соціальної проблематики.
2. Зв’язок між поняттями „Інший” та „Чуже”.
3. Найважливіші поняття соціальної феноменології А. Шюца, П. Бергера, Т. Лукмана.

Завдання для опрацювання першоджерел

Прочитати і законспектувати статтю Б. Вальденфельса „Відповідь Чужому: основні риси респонзивної феноменології”.

Контрольні запитання до праці: Б. Вальденфельс „Відповідь Чужому: основні риси респонзивної феноменології”

1. Як, згідно з Б. Вальденфельсом, змінилися уявлення про розум та суб’єкт, починаючи з Нового часу?
2. Про які аспекти дефініції чужості веде мову Б. Вальденфельс? Який із них є визначальним?
3. В чому відмінність між Чужим та Іншим?
4. Чому Чуже може бути назване гіперфеноменом?

5. Чому Б. Вальденфельс критикує поняття інтенціональності, яке є центральним для феноменології?
6. Чому орієнтація на респонзивність (на відміну від орієнтації на інтенціональність чи регульованість як відповідність правилам) здатна забезпечити чужість Чужого?
7. Про які дві форми чужої вимоги веде мову Б. Вальденфельс? Які форми відповіді з ними співвідносяться?

Література до теми:

1. Бергер П. Социальное конструирование реальности. Трактат по социологии знания / Питер Бергер, Томас Лукман. – М. : „AcademiaЦентр”, „МЕДИУМ”, 1995. – 324 с.
2. Вальденфельс Б. Мотив чужого : Сб. пер. с нем. / Бернхард Вальденфельс / Научный ред. А. А. Михайлов; отв. ред. Т. В. Щитцова. – Минск : Прописи, 1999. – 176 с.
3. Вальденфельс Б. Топографія Чужого : студії до феноменології Чужого / Бернгард Вальденфельс. – К. : ППС - 2002, 2004. – 206 с. – („Сучасна гуманітарна бібліотека”).
4. Гуссерль Э. Кризис европейских наук и трансцендентальная феноменология : Введение в феноменологическую философию / Э. Гуссерль / Пер. с нем. Д. В. Складнева; послесл. Я. А. Слина. – СПб. : Владимир Даль, Фонд Университет, 2004. – 398, [1] с. – (Классика философии).
5. Пахолова И. В. Опыт „чужого” в респонзивной феноменологии Б. Вальденфельса / И. В. Пахолова // Вестник Самарского государственного университета. – 2008. – № 1. – С. 11-19.
6. Розенберг Н. В. „Жизненный мир” как культурно-исторический мир повседневности в феноменологии Э. Гуссерля / Н. В. Розенберг // Вестник Тамбовского университета. Серия : Гуманитарные науки. – 2008. – № 8. – С. 251-255.
7. Руткевич Е.Д. Феноменологическая социология П. Бергера /Е. Д. Руткевич // Социологические исследования. – 1990. – №7. – С. 119-127.
8. Савин А. Э. Жизненный мир и измерения его историчности в трансцендентальной феноменологии / А. Э. Савин // Вестник Самарского государственного университета. – 2006. – № 10 / 1 (50). – С. 15-22.
9. Смирнова Н. М. От социальной метафизики к феноменологии “естественной установки” (феноменологические мотивы в современном социальном познании) / Н. М. Смирнова. – М. : [б.в.], 1997. – 222 с.
10. Шютц А. Смысловая структура повседневного мира: очерки по феноменологической социологии / Альфред Шютц / Сост. А. Я. Алхасов; Пер. с англ. А. Я. Алхасова, Н. Я. Мазлумяновой; Научн. ред. Перевода Г. С. Батыгин. – М. : Институт Фонда „Общественное мнение”, 2003. – 336 с.
11. Шюц А. Избранное : Мир, светящийся смыслом / Альфред Шюц /Пер.С нем. и англ. – М.: „Российская политическая энциклопедия”(РОССПЭН), 2004. – 1056 с. – (Серия „Книга света”).
12. Шюц А. Структури життєсвіту / Альфред Шюц, Томас Лукман. – К. :Український центр духовної культури, 2004. – 560 с.

Тема 6. Історія розвитку герменевтики, її зв'язок з феноменологією

1. Відмінності у предметі давньої та сучасної герменевтики.
2. Традиційна та філософська герменевтика.
3. Феноменологічні витоки філософської герменевтики.

Завдання для опрацювання першоджерел

Опрацювавши роботи А. Богачова, Г.-Г. Гадамера та О. Шульги, встановити відмінності між історичними різновидами герменевтики.

Література до теми:

1. Богачов А. Передісторія філософської герменевтики / Богачов А. Л. / Наукові записки НаУКМА. – Т.18 : Філософія та релігієзнавство. – К. : Стилос, 2000. – С.17-21.
2. Богачов А. Л. Філософська герменевтика. Навчальний посібник / Андрій Богачов. – К. : Видавництво „Курс”, 2006. – 406с.
3. Гадамер Г.-Г. Істина і метод / Ганс-Георг Гадамер. – Т.І : Герменевтика I : Основи філософ. герменевтики / Пер. з нім. О. Мокровольського. – К. : Юніверс, 2000. – 464 с.
4. Гадамер Г.-Г. Класична і філософська герменевтика / Ганс-Георг Гадамер // Гадамер Г.-Г. Істина і метод : Доповнення. Показники. – Том II. Герменевтика II / Пер. з нім. М.Кушніра. – К. : Юніверс, 2000. – С. 86-108.
5. Гайденко П. П. Прорыв к трансцендентному : Новая онтология XX века / П. П. Гайденко. – М. : Республика, 1997. – 495 с. – (Философия на пороге нового тысячелетия).
6. Квіт С. Герменевтика стилю / Сергій Квіт. – К. : Вид. дім „КиєвоМогилянська академія”, 2011. – 143 с.
7. Тисельтон Э. Герменевтика. Пер. с англ. / Энтони Тисельтон. – Черкассы : Коллоквиум, 2011. – 430 с.
8. Шульга Е. Н. Когнитивная герменевтика / Е. Н. Шульга. – М. : [б.в.], 2002. – 235 с.
9. Энциклопедия эпистемологии и философии науки / [глав. ред. И. Т. Касавин]. – М. : „Канон +” РООИ „Реабилитация”, 2009. – 1248 с.

Тема 7. Основні поняття філософської герменевтики

1. Статус та характеристики мови у філософській герменевтиці Г.-Г. Гадамера.
2. Феноменологія та психоаналіз у герменевтиці П. Рікера.
3. Герменевтичні ідеї Г. Шпета і М. Бахтіна.

Завдання для опрацювання першоджерел

Опрацювати статтю Г.-Г. Гадамера „Людина і мова”, законспектувати ключові ідеї праці.

Контрольні запитання до праці: Г.-Г. Гадамер „Людина і мова”

1. Що передбачає тлумачення людини як істоти, що володіє Логосом?
2. Чим відрізняється мова людини від мови тварини?
3. Проти якої концепції співвідношення мислення та мови виступає Г.-Г. Гадамер?
4. На хибності якої позиції наполягає Г.-Г. Гадамер?
5. Як співвідносяться свідомість та мова, згідно з уявленнями Г.-Г. Гадамера?

6. Які характеристики мови виділяє автор?

Література до теми:

1. Богачов А. Л. Філософська герменевтика. Навчальний посібник / Андрій Богачов. – К. : Видавництво „Курс”, 2006. – 406с.
2. Гадамер Г.-Г. Істина і метод / Ганс-Георг Гадамер. – Т.І : Герменевтика I : Основи філософ. герменевтики / Пер. з нім. О. Мокровольського. – К. : Юніверс, 2000. – 464 с.
3. Гадамер Г.-Г. Людина і мова / Ганс-Георг Гадамер // Гадамер Г.-Г. Істина і метод : Доповнення. Показники. – Том II. Герменевтика II / Пер. з нім. М.Кушніра. – К. : Юніверс, 2000. – С. 133-140.
4. Гайденко П. П. Прорыв к трансцендентному : Новая онтология XX века / П. П. Гайденко. – М. : Республика, 1997. – 495 с. – (Философия на пороге нового тысячелетия).
5. Квіт С. Герменевтика стилю / Сергій Квіт. – К. : Вид. дім „КиєвоМогилянська академія”, 2011. – 143 с.
6. Коткавирта Ю. Философская герменевтика Х.-Г. Гадамера [Електронний ресурс] / Коткавирта Ю. // Герменевтика и деконструкция / Под ред. Штегмайера В., Франка Х., Маркова Б. В. – СПб. : Издательство Санкт-Петербургского государственного университета, 1999. – С.47-67. – Режим доступа до статті : <http://anthropology.ru/ru/texts/kotkav/kotkav.html>
7. Кузнецов В. Герменевтика и ее путь от конкретной методики до философского направления [Електронний ресурс] / Валерий Кузнецов // Логос. – 1999. – №10 (20). – С. 43-88. – Режим доступа до статті : http://www.ruthenia.ru/logos/number/1999_10/04.htm
8. Рикёр П. Конфликт интерпретаций. Очерки о герменевтике / Поль Рикёр / Пер. с фр. и вступит. ст. И. Вдовиной. – М. : „КАНОН-Пресс-Ц”; „Кучково поле”, 2002. – 624 с. – (Серия „Канон философии”).
9. Тисельтон Э. Герменевтика. Пер. с англ. / Энтони Тисельтон. – Черкассы : Коллоквиум, 2011. – 430 с.

Тема 8. Герменевтична методологія

1. Предмет філософської герменевтики.
2. Особливості сучасної герменевтики
3. Істина і мова.
4. Поняття передсуду і традиції.
5. Герменевтичні методики.

Контрольні запитання:

1. Як вплинули гуманістична традиція та спроби філософського обґрунтування гуманітарного пізнання на визначення предмета філософської герменевтики?
2. Розбіжність ставлення феноменології Д. фон Гільдебранда і герменевтичної філософії М. Гайдегера й Г.-Г. Гадамера до стосунку сприйняття і судження, первинного пізнання і мовлення.

Література до теми:

1. Бабушкин В. У. Феноменологическая философия науки. Критический анализ [Електронний ресурс] / В. У. Бабушкин / – М. : „Наука”, 1985. – 189 с. – Режим

доступу до книги : <http://psylib.ukrweb.net/books/babus01/index.htm>

2. Верклер Г. А. Герменевтика. Принципы и процесс толкования Библии [Електронний ресурс] / Генри А. Верклер / Русское издание. – Schaumburg (Illinois) : Gospel Literature Services, 1995. – 133с.–Режим доступу до книги : http://www.pbsu.org/images/stories/wa_lib_book/file_132937587585.pdf
3. Богачов А. Герменевтичний підхід у філософії // Філософська думка. – № 5. – К., 2013. – С. 41–50.
4. Богачов А. Досвід і сенс. – К., 2011. – С. 9–29.
5. Гадамер Г.-Г. Істина і метод. Основи філософської герменевтики / Пер. з нім. О. Мокровольського. – Т. 1. – К., 2000. – С. 13–48.
6. Гадамер Г. Г. Що є істина? / Пер. з нім. Т. Возняка // Возняк Т. Тексти та переклади. – Харків, 1998. – С. 363–379.
7. Гадамер Г.-Г. Мова і розуміння // Гадамер Г.-Г. Істина і метод. Герменевтика II / Пер. з нім. М. Кушніра. – Т. 2. – К., 2000. – С. 167–179.
8. Гайдеггер М. Дорогою до мови / Пер. з нім. В. Кам'яця // Гайдеггер М. Дорогою до мови. – Львів, 2007. – С. 203–227.
9. Гильдебранд Д. фон. Что такое философия? / Пер. с нем. А.И. Смирнова. – СПб., 1997. – С. 21–56.
10. Тисельтон Э. Герменевтика. Пер. с англ. / Энтони Тисельтон. – Черкасы : Коллоквиум, 2011. – 430 с.
11. Шульга Е. Н. Когнитивная герменевтика / Е. Н. Шульга. – М. : [б.в.], 2002. – 235 с.

Тема 9. Історичні трансформації герменевтики

1. Найважливіші ідеї та постаті в історії герменевтики тексту (до XIX ст.).
2. Суперечності герменевтичних проєктів Ф. Шляєрмахера й В. Дильтея.
3. Г.-Г. Гадамер про ці суперечності.

Контрольні запитання:

1. Які головні риси загальної герменевтики Ф. Аста.
2. Які засади універсальної герменевтики Ф. Шляєрмахера.
3. В чому полягає основна герменевтична формула за Шляєрмахером.
4. В чому завдання герменевтики за Дильтеєм.

Література до теми:

1. Богачов А. Досвід і сенс. – К.: Дух і Літера, 2011. – С. 31–78.
2. Гадамер Г.-Г. Логіка чи риторика? Ще раз до ранньої історії герменевтики // Гадамер Г.-Г. Істина і метод. Герменевтика II / Пер. з нім. М. Кушніра. – Т. 2. – К., 2000. – С. 262–269.
3. Гадамер Г.-Г. Істина і метод. Основи філософської герменевтики / Пер. з нім. О. Мокровольського. – Т. 1. – К., 2000. – С. 158–237.
4. Дильтей В. Герменевтика и теория литературы / Пер. с нем. под ред. В.В. Библина и Н.С. Плотникова // Дильтей В. Собр. соч. в 6 тт. – Т. 4. – М.: Дом интеллектуальной книги, 2001. – С. 15–86.
5. Дильтей В. Виникнення герменевтики // Сучасна зарубіжна філософія: Течії і напрямки. Хрестоматія. – К., 1996. – С.33–60.

6. Шпет Г.Г. Герменевтика и ее проблемы // «Контекст» за 1989–1991 г. – М., 1990, 1991, 1991.
7. Шлейермахер Ф.Д.Е. Герменевтика // Альманах «Общественная жизнь». – Вып. IV, 1993.

Тема 10. Гайдегерів проєкт герменевтичної феноменології.

1. Засади філософії життя і герменевтики В. Дильтая.
2. Гадамерова оцінка вчення В. Дильтая.
3. Засади феноменології Е. Гусерля.
4. Основні теоретичні розбіжності Е. Гусерля і В. Дильтая.
5. Гайдегерове тлумачення засад феноменології Е. Гусерля (М. Гайдегер «Пролегомени до історії поняття часу»).

Контрольні запитання:

1. Які основні засади філософії життя і герменевтики В. Дильтая?
2. Які висновки робить Г.-Г. Гадамер з Гайдегерового вчення про скінченність людського буття?
3. Поясніть, що означає буття саме по собі й буття-у-світі?
4. В чому полягає екзистенційний фундамент розуміння?

Література до теми:

1. Богачов А. Досвід і сенс. – К., 2011. – С. 97–119, 132–134.
2. Вухтерль К. Феноменологический метод / Пер. с нем. А. Богачёва // Феноменологія і філософський метод: Щорічник Українського феноменологічного товариства, 1999 р. – К., 2000. – С. 174–193.
3. Гадамер Г.-Г. Істина і метод. Основи філософської герменевтики / Пер. з нім. О. Мокровольського. – Т. 1. – К., 2000. – С. 217–246.
4. Гуссерль Є. Философия как строгая наука // Гуссерль Є. Философия как строгая наука. – Новочеркаськ, 1994. – С. 127–174.
5. Кошарний С.О. Біля джерел філософської герменевтики. – К., 1992. – С. 49–118.
6. Молчанов В.И. Гуссерль и Дильтей: Предпосылки и методологические процедуры // Герменевтика. Психология. История. [Вильгельм Дильтей и современная философия]. Материалы научной конференции РГГУ. – М.: Три квадрата, 2002. – С. 147–160.
7. Хайдеггер М. Пролегомены к истории понятия времени. – Томск: «Водолей», 1998. – С. 7–141 (Введение и Подготовительная часть).

Тема 11. Філософська герменевтика як онтологія мистецького твору

1. Погляди Г.-Г. Гадамера на досвід мистецтва.
2. Основні поняття, які він використовує для визначення способу буття мистецького твору.
3. Поняття достовірності історичного знання. Життєве значення історичного пізнання.
4. Поняття передсуду у філософській герменевтиці.

Контрольні запитання:

1. Чому Г.-Г. Гадамер критикує погляди естетики переживання на досвід мистецтва?

2. Що значить «буття, яке можна збагнути, є мова» (Гадамер)?

Література до теми:

1. Богачов А. Досвід і сенс. – К., 2011. – С. 270–287.
2. Гадамер Г.–Г. Істина і метод. Основи філософської герменевтики / Пер. з нім. О. Мокровольського. – Т.1. – К., 2000. – С. 48–
3. Гадамер Х.–Г. Философия и герменевтика / Пер. с нем. Ал. В. Михайлова // Гадамер Г.–Г. Актуальность прекрасного. – М., 1991. – С. 9–15.
4. Гадамер Г.–Г. Істина в гуманітарних науках // Гадамер Г.–Г. Істина і метод. Герменевтика II / Пер. з нім. М. Кушніра. – Т. 2. – К., 2000. – С. 38–43.
5. Гадамер Х.-Г. Істина художественного творення // Гадамер Х.-Г. Пути Хайдеггера: исследование позднего творчества / Пер. с нем. А.В. Лаврухина. – Минск: Пропилеи, 2005. – С. 109–126.
6. Гадамер Г.–Г. Естетика і герменевтика / Пер. з нім. В. Бабича // Герменевтика і поетика. – К., 2001. – С. 7–15.
7. Гадамер Г.–Г. Мистецтво і наслідування / Пер. з нім. М. Кушніра // Герменевтика і поетика. – К., 2001. – С. 16–27.
8. Гадамер Г.–Г. Актуальність прекрасного / Пер. з нім. М. Кушніра // Герменевтика і поетика. – К., 2001. – С. 51–99.

Тема 12. Універсальність герменевтичного досвіду і мораль

1. Аристотелівська парадигма моралі в сенсі «як-знання».
2. Етика зразків і відповідальності. Етика норм і переконань.
3. Прагматистична етика й універсалістська етика. Герменевтична актуальність Аристотеля.
4. Критика розуміння морального знання як майстерності. Моральний аспект перекладу: утвердження довіри.

Контрольні запитання:

1. Чому Г.-Г. Гадамер моральне знання трактує як фундаментальну форму досвіду?
2. Основний зміст дискусії щодо формалізму та інструменталізму в етиці?
3. Як за аристотелівського підходу обґрунтовують досвідний характер моралі та усувають етичний формалізм та інструменталізм?

Література до теми:

1. Гадамер Г.–Г. Істина і метод. Основи філософської герменевтики / Пер. з нім. О. Мокровольського. – Т.1. – К., 2000. – С. 285–316.
2. Гадамер Г.–Г. Проблеми практичного розуму // Гадамер Г.–Г. Істина і метод. Герменевтика II / Пер. з нім. М. Кушніра. – Т.2 – К., 2000. – С. 286–294.
3. Гегель Г.В.Ф. Философия права / Пер. с нем. Б.Г. Столпнера, М.И. Левиной. – М., 1990. – С. 176–178.
4. Философский прагматизм Ричарда Рорти и российский контекст. – М., 1997. – С. 34–89.
5. Соловьев Э.Ю. И. Кант: взаимодополнительность морали и права. – М., 1992.
6. Рорти Р. Случайность, ирония и солидарность / Пер. с англ. И. Хестановой, Р. Хестанова. – М., 1996. – С. 88–102, 115–122.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ТА ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Самостійна робота є основним засобом засвоєння студентом навчального матеріалу в час, вільний від обов'язкових навчальних занять, без участі викладача. Зміст самостійної роботи з предмету «Феноменологія і герменевтика» визначається типовою навчальною програмою дисципліни та методичними рекомендаціями викладача.

Самостійна робота поділяється на аудиторну і позааудиторну.

Аудиторна самостійна робота реалізується під час читання лекцій і практичних занять, проведення консультацій та ін.

Самостійна робота студентів над навчальним матеріалом програми курсу, що не виноситься на розгляд під час лекційних і практичних занять (позааудиторна самостійна робота), має на меті сформувати вміння самостійно працювати над рекомендованою літературою та відповідати на поставлені в аудиторіях питання.

До основних видів позааудиторної самостійної роботи студентів належить виконання двох видів робіт:

- 1) підготовка есе та рефератів із заданих тем;
- 2) розробка електронних презентацій з обраної тематики.

Загалом, на самостійну роботу відводиться 90 годин. Метою самостійної роботи є також засвоєння студентами головних ідей феноменології та герменевтики через знайомство з працями її представників, які не встигли охопити у повному обсязі під час практичних занять, зокрема:

1. Гадамер Г.-Г. Герменевтика і поетика : Вибрані твори. – К. : Юніверс, 2001. – 288 с.
2. Гадамер Г.-Г. Істина і метод. Герменевтика I : Основи філософської герменевтики / [пер. з нім. О. Мокровольський]. – К. : Юніверс, 2000. – Т. I. – С. 165–352.
3. Гуссерль Э. Кризис европейских наук и трансцендентальная феноменология. – СПб., 2002.
4. Гуссерль Э. Идеи к чистой феноменологии и феноменологической философии. – М., 1999.
5. Гуссерль Э. Философия как строгая наука. – Новочеркасск, 1994.
6. Дільтей В. Виникнення герменевтики. Додатки з рукописів // Сучасна зарубіжна філософія. Течії і напрямки : [хрестоматія]. – К. : Ваклер, 1996. – С. 33–60.
7. Мерло-Понти М. Феноменология восприятия. – СПб., 1999.
8. Рорті Р. Філософія і дзеркало природи // Сучасна зарубіжна філософія. Течії і напрямки : [хрестоматія]. – К. : Ваклер, 1996. – С. 328–357.
9. Хайдеггер М. Бытие и время / Хайдеггер М. ; [пер. с нем. В. В. Бибахин]. – М. : Ad Marginem, 1997. – С. 130–230.

Орієнтовний перелік тем для розробки презентацій та написання есе й рефератів:

1. Феноменологічне поняття феномена.
2. Феноменологічна редукція.
3. Соціокультурні передумови і теоретичні джерела виникнення феноменології
4. Становлення феноменології Е.Гуссерля
5. Основні ідеї та принципи феноменології Е.Гуссерля
6. Феноменологія ціннісного світу М.Шелера
7. Феноменологія в структурі “фундаментальної онтології” М.Хайдегера
8. Феноменологія і філософія екзистенціалізму
9. Феноменологія в сучасних умовах
10. Предмет герменевтики
11. Герменевтика як мистецтво тлумачення і напрям філософії
12. Становлення герменевтики від античності до епохи Нового часу.
13. Універсальна герменевтика Ф.Шляєрмахера
14. Герменевтика як методологія гуманітарних наук у філософії В. Дильтея
15. Герменевтична онтологія М.Хайдегера
16. Філософська герменевтика Г.- Г. Гадамера
17. Герменевтичні концепції П. Рікера, Р. Рорті.
18. Поняття “герменевтики фізики та космофізики”
19. Розвиток феноменологічної філософії у працях учнів і послідовників Е. Гуссерля
20. Проблема періодизації творчості Е. Гуссерля.
21. К. Штумпф як теоретичний попередник феноменологічної філософії Е. Гуссерля.
22. Соціальна феноменологія А. Шютса.
23. Феноменологія і історія філософії.
24. Феноменологія як методологія психіатричного дослідження в концепції Л. Бінсвангера.
25. Феноменологія і марксизм.

Приступаючи до самостійної роботи, студентам необхідно:

– перевірити здобуті знання шляхом самоконтролю, відповідаючи на поставлені питання;

– виокремити ключові проблеми навчального матеріалу, що виносяться на самостійну роботу та опрацювати їх.

У процесі самостійної роботи студенти мають оволодіти вміннями та навичками:

організації самостійної навчальної діяльності;

роботи з довідковою літературою;

аналізу філософських праць.

ПЕРЕЛІК ЗАВДАНЬ НА МОДУЛЬНІ КОНТРОЛЬНІ РОБОТИ

Методика модульного контролю знань студентів з навчальної дисципліни «Феноменологія і герменевтика» включає проведення двох модульних контрольних робіт та підсумкового контролю в формі екзамену.

Модульна контрольна робота з навчальної дисципліни «Феноменологія і герменевтика» передбачає декілька варіантів завдань з переліку теоретичних питань та тестових завдань. Кожен варіант складається викладачем вибірково з нижченаведених переліків теоретичних та тестових завдань.

Модуль 1

1. Предмет і завдання феноменології.
2. Місце феноменології у трансценденталістській традиції.
3. Етапи розвитку феноменологічного руху.
4. Ключові поняття феноменології.
5. Проблема соліпсизму в європейській класичній та некласичній філософії: Й. Фіхте та Е. Гусерль.
6. Етапи психологічної редукції: інтуїція, аналіз, дескрипція.
7. Процедури ейдетичної редукції: вільна варіація у фантазії, ідеація.
8. Поняття аподиктичної очевидності.
9. Натуралістична і трансцендентальна установки.
10. Трансцендентальна суб'єктивність та її зв'язок з інтенціональністю.
11. Історико-філософський контекст проблеми Іншого.
12. Особливості конституювання Іншого в теорії трансцендентальної інтерсуб'єктивності Е. Гусерля.
13. Феноменологічне поняття феномена.
14. Феноменологічна редукція.
15. Соціокультурні передумови і теоретичні джерела виникнення феноменології
16. Становлення феноменології Е. Гуссерля
17. Основні ідеї та принципи феноменології Е. Гуссерля
18. Феноменологія ціннісного світу М. Шелера
19. Феноменологія в структурі "фундаментальної онтології" М. Хайдегера
20. Феноменологія і філософія екзистенціалізму
21. Критика Гусерлевого вчення про інтерсуб'єктивність.
22. Гусерлеве поняття „життєсвіт” як поворот до соціальної проблематики.
23. Зв'язок між поняттями „Інший” та „Чуже”.
24. Найважливіші поняття соціальної феноменології А. Шюца.
25. Найважливіші поняття соціальної феноменології П. Бергера.
26. Найважливіші поняття соціальної феноменології Т. Лукмана.
27. Відмінності у предметі давньої та сучасної герменевтики.
28. Традиційна та філософська герменевтика.
29. Феноменологічні витоки філософської герменевтики.
30. Феноменологічний принцип інтенційності свідомості.
31. Відмінність сенсу феномена від сенсу емпіричного сприйняття.
32. Феноменологічне розуміння досвіду.

Модуль 2

1. Статус та характеристики мови у філософській герменевтиці Г.-Г. Гадамера.
2. Феноменологія та психоаналіз у герменевтиці П. Рікера.
3. Герменевтичні ідеї Г. Шпета і М. Бахтіна.
4. Предмет філософської герменевтики.
5. Особливості сучасної герменевтики
6. Істина і мова.
7. Поняття передсуду і традиції.
8. Герменевтичні методики.
9. Герменевтика і науки тривіуму (науки про знаки: риторика, граматики, логіка).
10. Платон про мову і риторику.
11. Утвердження репрезентативної моделі мови.
12. Аристотель про значення риторики.
13. Обмеженість Аристотелевого дослідження апофантичної мови й тлумачення.
14. Християнська екзегетика.
15. Герменевтика Августина.
16. Ранньомодерна герменевтика.
17. Семіотична і критична тенденції в герменевтиці.
18. Проблема багатозначності висловів з погляду античної риторики, біблійної екзегетики, філологічної герменевтики.
19. Засади універсальної герменевтики Ф. Шляєрмахера.
20. Основна герменевтична формула за Шляєрмахером.
21. Ставлення В. Дильтея до герменевтичного вчення Ф. Шляєрмахера.
22. Завдання герменевтики за Дильтеєм.
23. Стосунок гуманітарних і природничих наук за Дильтеєм.
24. Засади філософії життя Дильтея. Поняття досвіду й «виразу життя» за Дильтеєм.
25. Філософські апорії Дильтея.
26. Найважливіші ідеї та постаті в історії герменевтики тексту (до XIX ст.).
27. Суперечності герменевтичних проєктів Ф. Шляєрмахера й В. Дильтея.
28. Розбіжності в підходах Гусерля і Дильтея до проблеми значення.
29. Гусерлева критика історизму Дильтея.
30. Картезіанство Гусерля.
31. Спроби філософського осмислення людського буття як принципово скінченного.
32. М. Шелер про вітальну залежність духу.
33. Соціологія науки Шелера та проблема історичних та особистих передумов пізнання.
34. Екзистенціальний фундамент розуміння.

35. Ідея наук про дух і проект онтологічної герменевтики (герменевтичної феноменології). «Герменевтика фактичності» М. Гайдегера і проблема трансценденталізму.
36. Буття саме по собі й буття-у-світі.
37. Визначення історичності людського буття за допомогою фігури герменевтичного кола.
38. Засади філософії життя і герменевтики В. Дильтея.
39. Гадамерова оцінка вчення В. Дильтея.
40. Засади феноменології Е. Гусерля.
41. Основні теоретичні розбіжності Е. Гусерля і В. Дильтея.
42. Гайдегерові тлумачення засад феноменології Е. Гусерля (М. Гайдегер «Пролегомени до історії поняття часу»).
43. Семіотична модель мови.
44. Р. Дж. Колінгвуд про мову як цілеспрямовану діяльність вираження.
45. Способи мовлення як умови соціальної інтеграції та поділу на «свій» і «чужий» світ.
46. Мовне конституювання особистості, наративна ідентичність (за П. Рікером і Р. Рорті).
47. Спосіб буття мистецького твору у світлі символічної природи мови.
48. Гадамерова деструкція поняття естетичної свідомості.
49. Герменевтичний підхід до філософії мистецтва.
50. Застосування (аплікація) як суттєвий момент досвіду мистецтва.
51. Істина буття в мистецтві.
52. Поняття гри й уяви в контексті онтології мистецького твору.
53. Зіставлення засад онтології мови Г.-Г. Гадамера й естетики Г.В.Ф. Гегеля.
54. Гадамерове тлумачення у світлі онтології мови понять гри, медіальності мистецтва, саморепрезентації, анамнесису, одночасності, трагедії, буттєвої валентності картини, алегорії.
55. Поняття сенсу як «естетичної нерозрізненності» чуттєвого і змістового в мистецькому творі.
56. Гадамерівська парадигма читання.
57. Іntenційне буття мистецького твору.
58. Погляди Г.-Г. Гадамера на досвід мистецтва.
59. Поняття достовірності історичного знання. Життєве значення історичного пізнання.
60. Концепція дійово-історичної свідомості: «історична свідомість більше буття, ніж свідомість» (Гадамер).
61. Ідея належності (партиципації) інтерпретатора до предмета інтерпретації.
62. «Об'єктивна історія» як чужий текст і «суб'єктивна історія» як власна оповідь.
63. Досвід як пізнання пізнаного.
64. Принципова історичність досвіду.
65. Стосунок істини і традиції за Г.-Г. Гадамером.
66. Герменевтичне коло як структура розуміння.
67. Теза про розуміння як саморозуміння.

- 68.Поняття антиципації сенсу, упередження (передсуд).
- 69.Розуміння понять комунікації і традиції у дискусії критиків ідеології з Г.-Г. Гадамером про упередження.
- 70.Герменевтичне коло і проблема граничного обґрунтування.
- 71.Часова віддаленість і «довершеність» як умови розуміння.
- 72.Подолання антиномічності неминучої упередженості інтерпретатора і власної істини твору.
- 73.Принцип самостійного значення (істини) тексту, принцип наукової критики: «розуміти автора краще, ніж він сам себе розуміє».
- 74.Подолання антиномії задуму автора і сенсової самовизначеності тексту.
- 75.Подолання антиномії ідеалу універсальної історії і скінченності людського розуміння.
- 76.Мова як основа «злиття горизонтів» і організація життєсвіту.
- 77.Значення наративістичної філософії для філософської герменевтики.
- 78.Аристотелівська парадигма моралі в сенсі «як-знання».
- 79.Герменевтична актуальність Аристотеля.
- 80.Критика розуміння морального знання як майстерності.
- 81.Моральний аспект перекладу: утвердження довіри.
- 82.Істина буття як істина мови.
- 83.Мова як самопрезентація буття.
- 84.Г.-Г. Гадамер про спекулятивну структуру мови.
- 85.Злиття горизонтів як переклад.
- 86.Мислення як письмо.
- 87.Мова як досвід світу.
- 88.Самовиявлення буття як універсальна умова істини.

ТЕСТОВІ КОНТРОЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Модуль 1 («Феноменологія»)

1. До представників феноменологічного напрямку філософії належать:

1. Е. Гусерль
2. Г. Гегель
3. М. Гайдегер
4. А. Гурвіч
5. А. Гелен.

2. Найважливішими працями Е. Гусерля слід вважати:

1. „Картезіанські роздуми”
2. „Логічні дослідження”
3. „Феноменологія духу”
4. „Криза європейських наук і трансцендентальна феноменологія”
5. „Буття і ніщо: спроба феноменологічної онтології”.

3. До найважливіших понять феноменологічної філософії належать:

1. ілюзія
2. інтенціональність
3. інтерсуб’єктивність
4. інтеракція
5. ідеація.

4. До представників французької феноменологічної філософії належать:

1. Ж.-П. Сартр
2. М. Мерло-Понті
3. Е. Муньє
4. А. Бергсон
5. А. Камю.

5. Ознаками феноменологічного стилю мислення є:

1. ірраціоналізм
2. персоналізм
3. трансценденталізм
4. іманентизм
5. критицизм.

6. Феноменологічне прагнення до очевидності передбачає:

1. орієнтацію на чуттєву (зорову, слухову тощо) очевидність
2. аподиктичність (непроблематичність) очевидності
3. усунення всякого предикативно-рефлексивного посередництва у сприйнятті
4. прийняття очевидності в якості першої (вихідної) даності
5. орієнтацію на безпосереднє (самодане) переживання свідомості.

7. Е. Гусерль критикує психологізм для того, щоб:

1. окреслити проблемне поле феноменології
2. вивести закони мислення (логічні закони) з емпіричних законів психіки
3. подолати пов’язаний з ним релятивізм ідеалів та норм

4. з'ясувати, яким чином індивідуальне пізнання приводить до достовірного знання
5. обґрунтувати необхідну значущість емпірико-психологічних законів.

8. Трансценденталізм феноменології передбачає, що:

1. слід аналізувати трансцендентні відносно свідомості об'єкти
2. вона ставить питання про генетично незалежне від досвіду знання
3. слід орієнтуватися на радикальне самозаглиблення та самовитлумачення суб'єктивності
4. вихідним пунктом всілякого пізнання виступає суб'єкт
5. трансцендентний суб'єкт постає автономним джерелом власних змістів.

9. Синонімами поняття „феномен” у феноменології виступають:

1. інтенціональний об'єкт
2. об'єкт
3. інтенціональний предмет
4. предмет
5. єдність, що припускається.

10. „Явище” не можна ототожнювати з „феноменом” тому, що:

1. явища стосуються „станів середовища”, а феномени – „свідомого життя”
2. феномен є першоданим, а до явища ще потрібно „прорватися”
3. даність феномена ще повинна бути відкрита, а даність явища вже відкрита для свідомості
4. явище постає „запереченням” буття, а феномен – мірою самого буття
5. категоріальною протилежністю „явища” виступає „сутність”, а „феномена” – „ейдос”.

11. До сутності феномена належить те, що він:

1. володіє онтологічною самодостатністю
2. характеризується самореферентністю
3. відзначається аподиктичною самоочевидністю
4. вирізняється самовираженням власного змісту
5. засвідчується просторовим самовираженням.

12. На шляху до феномена, з точки зору феноменології, досліднику слід:

1. шляхом феноменологічної редукції „прорватися” до безпосереднього
2. відволіктися від стереотипних зв'язків та асоціацій свідомості
3. ототожнити реальний та інтенціональний зміст переживання предмета
4. виявити сутність того, що „показує” себе у феномені
5. скеровуватися на пізнання „самих речей” на ґрунті прагнення до очевидності.

13. Іntenціональність можна приписати таким актам свідомості, як:

1. фантазія
2. поняттєве мислення
3. відчуття
4. спогад
5. жодна з відповідей невірна.

14. У Брентановому тлумаченні інтенціональності (на відміну від Гусерлевого):

1. знімається питання про відповідність зовнішнього та внутрішнього
2. залучається до розгляду також предметний аспект інтенціональної кореляції
3. ведеться мова лише про інтенціональне переживання
4. викликається питання про адекватність зовнішнього та внутрішнього
5. вводиться поняття інтерсуб'єктивності.

15. До найважливіших функцій інтенціональності слід зараховувати:

1. конституювання предметів свідомості
2. утримання єдності свідомості
3. надання сенсу предметам
4. усвідомлення ідентичності предметного змісту, що постає через різні значення
5. встановлення зв'язку між зовнішнім та внутрішнім.

16. До сутності інтенціональності, за Е. Гусерлем, належить наступне:

1. вона поширюється і на акт, і на предмет
2. вона надає примат свідомості „про щось” перед самосвідомістю
3. завдяки їй змісти свідомості стають даностями (опредметнюються)
4. вона відкриває світ трансцендентних речей
5. її основною рисою є горизонтна структура.

17. Типами (структурними складовими) редукції у феноменології є:

1. психологічна редукція
2. ідеація
3. екстраполяція
4. інтуїтивна редукція
5. ейдетична редукція.

18. Редукція необхідна для того, щоб:

1. заперечити існування об'єктивного (природного) світу
2. перейти від „природної установки” до „трансцендентальної”
3. очистити „поле” свідомості для її конститутивної діяльності
4. зняти нашарування, які закривають від спостерігача „самі речі”
5. подолати властивий феноменології методологічний соліпсизм.

19. До сутності ейдетичної редукції належить наступне:

1. абстрагування від кількості спостережень та виводів і зосередження на єдиному прикладі
2. вичленування спільних ознак з маси явищ
3. категоріальне споглядання сутності феномена
4. отримання „ідеального” (не даного в окремих феноменах) „ейдосу”
5. фіксація очевидності як чуттєвої достовірності.

20. Конституювання як метод феноменології передбачає:

1. творення світу засобами свідомості
2. осмислення способів оформлення феноменів у свідомості
3. розкриття інтенціональних імплікацій
4. прояснення сенсової структури феноменів

5. „взяття в дужки” (epoché) природного світу.

21. Категоріальними парами феноменологічної онтології є:

1. ноема-ноезис
2. даність-горизонт
3. презентоване-апрезентоване
4. іманентне-трансцендентне
5. дескриптивне-квалітативне.

22. Феноменологічна онтологія базується на наступних ідеях:

1. до сенсу предметів належать актуальні експліцитні переживання і потенційні імпліцитні
2. предмети існують для мене як предмети дійсного чи можливого усвідомлення
3. предмети існують як об'єктивно суті „у світі” і можуть розглядатися лише в такій якості
4. предмети конститууються через так звані пасивні синтези, в основі яких лежать активні
5. предмети постають як синтези мінливих ноетичних і ноематичних способів усвідомлення.

23. Сприйняття предметів свідомістю у післяредукованому стані описується термінами:

1. антиципації
2. актуальності-потенціальності
3. горизонт
4. об'єктивне
5. абстракції.

24. Які різновиди горизонтів аналізує Е. Гусерль:

1. зовнішній горизонт
2. порожній горизонт
3. об'єктивний горизонт
4. внутрішній горизонт
5. суб'єктивний горизонт.

25. Інший конститується у п'ятій з „Картезіанських медитацій” через такі кроки:

1. здійснення ейдетичної редукції
2. здійснення редукції до „власної сфери” („сфери самісної своєрідності”, примордіальної)
3. розрізнення модусів інтенціональних об'єктів-тіл (Leib-Körper)
4. аналогічне перенесення статусу тіла-Leib на окремі тіла-Körper
5. встановлення відповідності критеріям об'єктивності конституйованого Іншого.

26. Рисами феноменологічної інтерпретації Іншого можна назвати наступні:

1. безпосереднє схоплення Іншого відбувається через діалогічне відношення
2. досвід зустрічі Іншого розгортається в межах досвіду Я
3. досвід іншості є опосередкований (тілом, артефактами тощо)

4. в онтологічному та онтогенетичному сенсі Інший є трансцендентним відносно Я
5. сприйняття Іншого опосередковане минулим досвідом Я.

27. Конституювання трансцендентальної інтерсуб'єктивності виконує наступні функції:

1. очищення „поля” свідомості від стереотипів сприйняття
2. встановлення взаємозалежності інтенціонального переживання та інтенціонального предмета
3. воно є основою конституювання об'єктивного світу та об'єктивного Я
4. заперечення звинувачень феноменології у соліпсизмі
5. забезпечення переходу від редукованого світу до об'єктивного.

28. Об'єктивація в межах теорії трансцендентальної інтерсуб'єктивності полягає в наступному:

1. зникання апрезентованого
2. поява речі без горизонту
3. ідентифікація презентованого для Я з презентованим для Іншого
4. ототожнення сутності та явища
5. радикалізація редукції до „власної сфери” („сфери самісної своєрідності”, примордіальної).

29. До змісту респонзивної феноменології належать наступні поняття:

1. діалог
2. респонзивність
3. інтелектуальна ін'єкція
4. зміст
5. відповідь.

30. Порівнюючи інтенціональність і респонзивність, Б. Вальденфельс виходить з того, що друга:

1. має рівноправний статус із першою
2. компенсує брак ресурсів інтенціональності для опису життя свідомості
3. доповнює феноменологічний аналіз свідомості
4. може замінити першу як фундаментальний принцип феноменології
5. вже ставала предметом аналізу в класичній феноменології.

31. Обґрунтовуючи важливість респонзивності, Б. Вальденфельс залучає такі поняття:

1. зміст
2. природне буття
3. форма
4. трансцендентальна суб'єктивність
5. Чуже.

32. До здобутків респонзивної феноменології слід віднести:

1. виведення Іншого з досвіду Я
2. децентралізація Я
3. обґрунтування тотальної чужості Іншого
4. виключення Іншого з досвіду Я
5. реабілітація гуссерлівського варіанта феноменології.

33. До представників сучасної філософської герменевтики належать:

1. Е. Бетті
2. П. Рікера
3. М. Гайдегера
4. Ф. Шляєрмахера
5. Г.-Г. Гадамера.

34. Попередниками герменевтики як філософської теорії слід вважати:

1. Августина
2. Ф. Аста
3. К.-О. Апеля
4. Х. Арендт
5. Аристотеля.

35. В загальних рисах герменевтику слід розуміти як:

1. теорію аргументації
2. теорію інтерпретації
3. теорію розуміння
4. теорію онтологізації
5. теорію тлумачення.

36. Історично герменевтику розглядали як те, що тісно пов'язане з:

1. медициною
2. правом
3. теологією
4. алхімією
5. екуменізмом.

37. Найважливішими термінами герменевтики слід вважати:

1. інтерпретацію
2. ідіосинкразію
3. історичну традицію
4. істину
5. ініціацію.

38. Особливостями сучасної герменевтики є те, що вона:

1. претендує на статус всезагальної методології наукового пізнання
2. належить до найважливіших факторів сучасного „глобалізаційного перевороту”
3. з прикладної методології перетворилась на філософську теорію
4. виступає формою тоталізації класичного типу мислення
5. прагне відмежувати власне предметне поле від предмету методології гуманітарних наук.

39. Точками дотику феноменології та герменевтики є наступні:

1. розуміння уподібнюється до феноменологічного вбачання сутності
2. обидві залежні від класичної теорії абстрагування
3. поворот від методології до онтології
4. оперування предметними сенсами
5. протиставлення інтерпретації та конституювання.

40. Розуміння у філософській герменевтиці тлумачиться як:

1. похідне від інтерпретативної здатності людини
2. герменевтичне коло
3. узалежене від смислу слів, що складають текст
4. об'єктивна послідовність подій
5. істинність.

Модуль 2 («Герменевтика»)

1.Основи герменевтики як загальної теорії інтерпретації заклав ...

1. Ф. Шлейєрмахер
2. В. Дільтей
3. М. Хайдеггер

2.Герменевтику як методологічну основу гуманітарного знання розробляв ...

1. Ф. Шлейєрмахер
2. В. Дільтей
3. М. Хайдеггер

3.Можливість трансформації герменевтики в філософію започаткована ...

1. психоаналізом
2. позитивізмом
3. феноменологією

4.На думку ..., людське буття первинно «герменевтичне».

1. М. Хайдеггера
2. Е. Гуссерля
3. Л. Вітгенштейна

5.У М. Хайдеггера герменевтика виявляє ...

1. онтологічні параметри людського буття
2. закономірності рецепції художніх текстів
3. принципи міжмовного перекладу

6.Ю. Хабермас підкреслює ... момент герменевтичного пізнання.

1. ірраціональний
2. раціонально- критичний
3. традиційний

7.Те, що ... називає філософською герменевтикою, - це критичний аналіз усіх можливих методів інтерпретації, від структуралізма і психоаналіза до релігійної феноменології.

1. М. Хайдеггер
2. Х.-Г. Гадамер
3. Ю. Хабермас
4. П. Рікер

8....виділяє психологічну сторону герменевтичного кола: текст – це фрагмент цілісного душевного життя автора, і розумінням «частини» і «цілого» тут взаємно опосередковане.

1. Ф. Шлейєрмахер
2. В. Дільтей

3. М. Хайдеггер

9.... виділив наступний аспект герменевтичного кола: розуміння тексту як «об'єктивації життя» автора можливе за умови розуміння духовного світу його епохи, що, в свою чергу, припускає розуміння залишеною цією епохою «об'єктивації життя».

1. Ф. Шлейєрмахер
2. В. Дільтей
3. М. Хайдеггер

10.В філософії ... герменевтичне коло пов'язане не з формальними умовами розуміння, як метода пізнання, а з онтологічними його умовами як основного визначення людського існування.

1. В. Дільтея
2. М. Хайдеггера
3. Е. Бетті

11.В філософії науки герменевтичне коло розробляється як ...

1. взаємозумовленість розуміння і інтерпретації
2. взаємозумовленість віри і розуміння
3. коло цілого і частини
4. взаємозумовленість теорії і факта

12.Для ... герменевтика – аспект «трансцендентальної прагматики».

1. Ю. Хабермаса
2. К.-О. Апеля
3. Х.-Г. Гадамера

13.П. Рікер розробляє ... сторону герменевтики, відведену на другий план Гадамером.

1. практичну
2. онтологічну
3. гносеологічну

14.Рікер критикує ... за відрив «істини» від «метода»

1. Ф. Шлейєрмахера
2. В. Дільтея
3. М. Хайдеггера
4. Х.-Г. Гадамера

15. Згідно ..., завдання герменевтики полягає не в «роз'єднанні» герменевтичного кола, а в тому, щоб у нього увійти.

1. М. Шелеру
2. Е. Гуссерлю
3. М. Хайдеггеру
4. Г. Рікерт

16. П. Рікер розпочав теоретичну діяльність в рамках ...

1. критичного раціоналізму
2. прагматизму
3. аналітичної філософії
4. французького персоналізму

17.Філософська герменевтика Х.-Г. Гадамера виходить з ... характеру герменевтичного кола.

1. онтологічного
2. методологічного

18.Для ... герменевтика – інструмент критики «хибної свідомості» і збочених форм комунікації.

1. Х.-Г. Гадамера
2. Ю.Хабермаса
3. Е. Бетті

19. Для ... герменевтика – інтегративний момент «теорії комунікативної дії».

1. Х.-Г. Гадамера
2. Ю. Хабермаса
3. К.-О. Апеля

20.Розуміння ... до фундаментальних визначень («екзистенціалів») Dasein'a (М. Хайдеггер, «Буття і час»).

1. належить
2. не належить

Згідно М. Хайдеггеру, розуміння ...

1. є спосіб, за допомогою якого міркуючий «предзнаходить» себе в певному «місці» або «ситуації»
2. є основним методом гуманітарних наук
3. є допоміжним методом природничих наук

22.Х.-Г. Гадамер ... тезис про невіддільність розуміння тексту від саморозуміння інтерпретатора

1. заперечує/оспорює
2. висуває
3. рішуче відкидає

23.По Рікеру, будь-яке розуміння опосередковане ...

1. тільки ідеологією
2. тільки системою мови
3. знаками и символами

24.По Рікеру, умови можливості розуміння ...

1. зводяться до мови як знакової системи
2. зводяться до законів логіки
3. можуть бути експліковані на трьох рівнях - семантичному, рефлексивному, екзистенційному

25.Особливість процесу розуміння, пов'язана з його циклічним характером, фіксується в понятті ...

1. герменевтичного кола
2. інтерсуб'єктивності
3. інтертекстуальності

26.... розуміє психоаналіз Фрейда як герменевтику, спрямовану на осмислення/осягнення «первинних імпульсів» людського Я через осмислення/осягнення форм їх сублімації в культурі.

1. П. Рікер
2. Е. Гусерль
3. Г. Рікерт

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО МОДУЛЬНОГО КОНТРОЛЮ (ІСПИТ)

1. Феноменологія як напрямок сучасної західної філософії.
2. Феноменологія і філософська антропологія М. Шелера.
3. Теоретичні витoki феноменології.
4. Формування і трансформація трансцендентальної феноменології.
5. Розвиток феноменологічної філософії у працях учнів і послідовників Е. Гуссерля
6. Проблема періодизації творчості Е. Гуссерля.
7. К. Штумпф як теоретичний попередник феноменологічної філософії Е. Гуссерля.
8. Соціальна феноменологія А. Шютса.
9. Феноменологія і історія філософії.
10. Феноменологія як методологія психіатричного дослідження в концепції Л. Бінсвангера.
11. Феноменологія і марксизм.
12. Феноменологічна традиція концепції інтенційності.
13. Феноменологія Гуссерля і фундаментальна онтологія Хайдегера
14. Проблема ідентичності у феноменології (інтенційність і темпоральність).
15. Феноменологія і герменевтика.
16. Інтенційна психологія Ф. Brentano та її вплив на феноменологічну філософію Е. Гуссерля.
17. Феноменологічні концепції тілесності: порівняльний аналіз.
18. Конститутивна феноменологія природної настанови А. Шютса.
19. Феноменологія і екзистенціалізм.
20. Феноменологія як методологія психіатричного дослідження в концепції К. Ясперса.
21. Феноменологія і соціальна філософія та феноменологічна соціологія.
22. Феноменологічна онтологія Р. Інгардена.
23. Вчення Е. Гуссерля про регіональні онтології і його розвиток у дослідженнях послідовників.
24. Феноменологія і філософія права.
25. Феноменологічна естетика Р. Інгардена.
26. Герменевтика як методологічна основа гуманітарного знання.
27. Антропний принцип Всесвіту у контексті герменевтики фізики.
28. Роль герменевтики у середньовічній культурі.

29. Проблема розуміння у філософській герменевтиці.
30. Особливості герменевтики в епоху Нового часу.
31. Становлення герменевтики у контексті європейської гуманітаристики.
32. Роль герменевтичного кола у гуманітарному пізнанні.
33. Філософія мови М. Хайдегера.
34. Герменевтика Ф. Шлеєрмахера.
35. Герменевтика як методична база фундаментальної онтології М. Хайдегера.
36. «Часовість» людського буття та її вплив на характер розуміння.
37. Герменевтика як методологічна основа гуманітарного знання.
38. Мистецтво як сфера герменевтичного досвіду.
39. Проблема істини у філософській герменевтиці.
40. Співвідношення розуміння та тлумачення у герменевтиці.
41. Онтологія мови М. Хайдегера і Г.-Г. Гадамера: порівняльна характеристика.
42. Роль герменевтичного кола у пізнанні.
43. Співвідношення герменевтики, риторики та діалектики.
44. Герменевтика В. Дильтая.
45. Герменевтична онтологія мови Г.-Г. Гадамера.
46. Герменевтика у контексті мовно-комунікативного повороту XX століття.
47. Смысл як предмет розуміння.
48. Співвідношення методу та істини у філософській герменевтиці Г.-Г. Гадамера.
49. Мова як середовище герменевтичного досвіду.
50. Зв'язок мови і розуміння у контексті філософської герменевтики.
51. Вплив феноменології Е. Гусерля на герменевтику В. Дильтая.
52. Зв'язок герменевтики та семіотики.
53. Концепція герменевтики Р. Рорті.
54. Класична і філософська герменевтика.
55. Герменевтика і «критика ідеології».
56. Герменевтика у контексті розвитку класичної європейської культури та філософії.
57. Феноменологічна герменевтика П. Рікера.
58. Поняття «герменевтичного досвіду» у філософії Гадамера.
59. Діалогічна та мовна природа розуміння.
60. Філософська герменевтика у контексті мовно-комунікативного повороту філософії XX сторіччя.

МЕТОДИ НАВЧАННЯ І КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Оцінювання знань студентів здійснюється відповідно до положень «Про організацію освітнього процесу в Державному вищому навчальному закладі «Ужгородський національний університет»» (пп. 5.2, 5.3), «Про порядок та методiku проведення семестрових (курсових) екзаменів і заліків в Ужгородському національному університеті» затверджених наказом ректора ДВНЗ «УжНУ» № 698/01-17 від 08.05.2015 р. та «Про оцінювання навчальних досягнень студентів ДВНЗ «УжНУ» за кредитно-модульною системою» затвердженого наказом ректора ДВНЗ «УжНУ» № 503/01-17 від 03.03.2015 р. (п.2.2).

Перевірка рівня навчальних досягнень студентів з дисципліни «Феноменологія і герменевтика» здійснюється на основі результатів модульних та підсумкового (екзамен) контролів.

Для оцінювання знань студентів будуть використані наступні групи методів контролю:

Методи усного контролю (відповідь студента на окреме питання теми у індивідуальній та фронтальній формах та на екзамені; бесіда під час роз'яснення проблемного питання; захист презентації або реферату чи есе).

Письмовий контроль (виконання тестових завдань та індивідуальної роботи; поточна контрольна робота, модульна контрольна робота).

Модульний контроль складається з поточного контролю та модульного контрольного оцінювання. Упродовж кожного семестру проводяться два модульні контролі, обов'язкові для всіх студентів. Модульний контроль (МК) № 1 включає навчальний матеріал змістового модуля 1 (теми 1-8), а модульний контроль (МК) № 2 – навчальний матеріал змістового модуля 2 (теми 9-16).

Поточний контроль знань здійснюється за складовими: перевірка знань студента на практичних заняттях і контроль за виконанням індивідуальних завдань та самостійної роботи.

Формами та засобами контролю є:

- письмова контрольна робота (відповіді на питання лекційного курсу, вирішення завдань, вправ тощо);
- тестування знань студентів із певного модуля лекційного курсу;
- усне опитування;
- виступ на семінарських заняттях (із рефератом, доповіддю, у дискусії тощо);
- написання есе;
- аналіз першоджерел (філософських текстів);
- захист індивідуального завдання;
- виконання домашнього завдання;
- модульний контроль;
- екзамен.

Максимальна оцінка поточного контролю становить 50 балів.

Модульне контрольне оцінювання (МКО) проводиться в письмовій формі, у термін визначений розкладом. Завдання для МКО включає два теоретичні

питання (кожне оцінюється max 15 балів) і 20 тестів (max 20 балів). Максимальна кількість балів за МКО – 50.

Сумарна кількість балів модульного контролю визначається як середнє арифметичне балів за два модулі і складає максимум 100.

Підсумковий контроль (екзамен) проводиться у відповідності до розкладу заліково-екзаменаційної сесії, в усній формі.

Підсумковий контроль проводиться за навчальним матеріалом, визначеним цією робочою навчальною програмою у повному обсязі.

Максимальна оцінка з підсумкового (семестрового) контролю становить 100 балів.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	ОцінкаECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов’язковим повторним вивченням дисципліни

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА
до розділу “Феноменологія”(змістові модулі 1 і 2)

Основна

1. Вальденфельс Б. Топографія Чужого: студії до Феноменології Чужого. – К., 2004.
2. Гуссерль Э. Амстердамские доклады. Феноменологическая психология // Логос.– № 3. – М., 1993. – С. 62-80; № 5. – 1994. – С. 7-24.
3. Гуссерль Э. Идеи к чистой феноменологии и феноменологической философии. – М., 1999.
4. Гуссерль Э. Кризис европейских наук и трансцендентальная феноменология. – СПб., 2002.
5. Гуссерль Э. Картезианские размышления. – СПб., 1998.
6. Гуссерль Э. Логические исследования. Исследования по феноменологии и теории познания. – Т. II. – М., 2001.
7. Гуссерль Э. Парижские доклады // Логос. – М. – 1991. – № 2. – С. 6- 31.
8. Гуссерль Э. Феноменология // Логос. – № 1. – М., 1991. – С. 12-21.
9. Гуссерль Э. Феноменология внутреннего сознания времени. – М., 1994.
10. Гуссерль Э. Философия как строгая наука. – Новочеркасск, 1994.
11. Дільтей В. Виникнення герменевтики. Додатки з рукописів // Сучасна зарубіжна філософія. Течії і напрямки : [хрестоматія]. – К. : Ваклер, 1996. – С. 33–60.
12. Молчанов В.И. Время и сознание. Критика феноменологической философии. – М., 1988.
13. Молчанов В.И. Различение и опыт: феноменология неагрессивного сознания. – М., 2004.
14. Мерло-Понти М. Феноменология восприятия. – СПб., 1999.
15. Рорті Р. Філософія і дзеркало природи // Сучасна зарубіжна філософія. Течії і напрямки : [хрестоматія]. – К. : Ваклер, 1996. – С. 328–357.
16. Сартр Ж.-П. Бытие и ничто. Очерк феноменологической онтологии. – М., 2000.
17. Сартр Ж.-П. Основная идея феноменологии Гуссерля: интенциональность // Проблемы онтологии в современной буржуазной философии. – Рига, 1988. – С. 318-320.
18. Хайдеггер М. Бытие и время / Хайдеггер М. ; [пер. с нем. В. В. Бибихин]. – М. : Ad Marginem, 1997. – С. 130–230.
19. Шюц А. Феноменология и социальные науки // Феноменологія і практична філософія. – К., 2003. – С. 189-205.

Допоміжна

1. Бинсвангер Л. Бытие-в-мире. – М., 1999.
2. Бинсвангер Л. Феноменология и психопатология // Логос. – № 3. – М., 1992. – С. 125-135.
3. Блюменберг Х. Жизненный мир и технизация с точки зрения феноменологии // Вопросы философии. – 1993. – № 10.
4. Борисов Е.В. Исторический аспект познания в поздних работах Э. Гуссерля // Методология науки. – Вып. II. – Томск, 1997.

5. Гайденко П.П. Научная рациональность и философский разум в интерпретации Эдмунда Гуссерля // Вопросы философии. – 1992. – № 7.
6. Вальденфельс Б. Вступ до феноменології. – К., 2002.
7. Вальденфельс Б. Мотив Чужого. – Минск, 1999.
8. Гайденко П.П. Научная рациональность и философский разум в интерпретации Эдмунда Гуссерля // Вопросы философии. – 1992. – № 7.
9. Гильдебранд Д. Что такое философия? – Спб., 1997.
10. Гуссерль Э. Метод прояснения // Современная философия науки., – М., 1996.
11. Гуссерль Э., Деррида Ж. Начало геометрии. – М., 1996.
12. Гуссерль Э. Переписка с В. Дильтеем // Вопросы философии. – 1995. – № 10.
13. Гуссерль Э. Феноменология внутреннего сознания времени. – М., 1994.
14. Гуссерль Э. Философия как строгая наука. – Новочеркасск, 1994.
15. Гуссерль Э. Формальна і трансцендентальна логіка. Досвід критики логічного розуму // Зарубіжна філософія ХХ століття. – К., 1993.
16. Кебуладзе В.И. К вопросу о трансформации феноменологического метода // Феноменология і філософський метод. – К., 2000. – С. 105-111.
17. Кебуладзе В.И. Концепция феноменологической редукции в философии Э. Гуссерля // Київський університет імені Тараса Шевченка. Вісник: Філософія. Політологія. – К., 1998. – С. 28-32.
18. Кебуладзе В.И. Понятие интерсубъективности в Феноменологии Э. Гуссерля // Дні науки 10-11 квітня 1997 року. Київський університет імені Тараса Шевченка. Філософський факультет. – К., 1997. – С. 69-79.
19. Кубанова О.Ю. Проблема интерсубъективности в “Картезианских размышлениях” Э. Гуссерля // Историко- философский ежегодник’91. – М., 1991.
20. Кюнг Г. Brentano, Гуссерль и Ингарден об оценивающих актах и познании ценностей // Логос. – М., 1994. – № 6.
21. Лембек К.-Х. „Естественные” мотивы трансцендентальной установки? К проблеме метода в феноменологии // Феноменология і філософський метод. – К., 2000. – С. 195-212.
22. Лиотар Ж.-Ф. Феноменология. – М., 1999.
23. Молчанов В.И. Онтология и обоснование феноменологии у Гуссерля и Хайдеггера // Проблемы онтологии в современной буржуазной философии. – Рига, 1988.
24. Молчанов В.И. Понятие рефлексии в контексте феноменологического учения о времени // Критика феноменологического направления современной буржуазной философии. – Рига, 1981.
25. Молчанов В.И. Понятие трансцендентальной субъективности в феноменологии Э. Гуссерля // Проблемы сознания в современной буржуазной философии. – Вильнюс, 1983.
26. Мотрошилова Н.В. Анализ „предметностей” сознания в феноменологии Э. Гуссерля (на материале второго тома „Логических исследований”) // Проблема сознания в современной западной философии. – М., 1989.

27. Паточка Я. Єретичні есе про філософію історії. – К., 2001.
28. Причепій Є.М. Феноменологічна теорія свідомості Е.Гуссерля. – К., 1971.
29. Рубенис А.А. Телеологізм гуссерлевської концепції свідомості // Проблема свідомості в сучасній західній філософії. – М., 1989.
30. Уилберн К. Никаких границ. – М., 1998.
31. Феноменологічна концепція свідомості: проблеми і альтернативи. – М.: РГГУ, 1998.
32. Хаардт А. Образне свідомість і естетичний досвід в феноменології Е. Гуссерля // Логос. – 1996. – № 8. – С. 69-74.
33. Хайдеггер М. Бытие и время. – М., 1997.
34. Хайдеггер М. Основные проблемы феноменологии. – М., 2001.
35. Холенштайн Э. Якобсон и Гуссерль // Логос. – 1996. – № 7. – С. 7-38.
36. Шелер М. Избранные произведения. – М., 1994.
37. Шеллинг Ф.В.Й. К истории новой философии (Мюнхенские лекции) // Шеллинг Ф.В.Й. Сочинения в 2 тт. – Т.1. – М., 1989. – С. 387-560.
38. Шпет Г. Явление и смысл. Феноменология как основная наука и её проблемы. – М., 1914.
39. Шюц А., Лукман Т. Структури життєсвіту. – К., 2004.
40. Шюц А. Смысловая структура повседневного мира. – М., 2003.
41. Ясперс К. Общая психопатология // Логос. – 1994. – № 5. – С. 42-86.
42. Ясперс К. Феноменологическое направление исследования в психопатологии // Логос. – 1994. – № 5. – С. 25-41.

Інтернет-ресурси:

1. philosophy.karazin.ua/ua/kafedra/nav_program/prog18.pdf
2. https://lubbook.org/book_279_glava_50_Tema_13_Valjutni_vidnosini_.html
3. <https://pidruchniki.com/1018040649009/filosofiya/fenomenologiya>
4. studentbooks.com.ua/content/view/1377/53/1/2/

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

до розділу “Герменевтика” (змістові модулі 3 і 4)

1. Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. – Львів :Літопис, 1996.–634 с.
2. Богачов А. Передісторія філософської герменевтики. – Наукові записки НаУКМА. – К. : Стилос, 2000. – Т. 18. – С. 17–21.
3. Богачов А. Філософська герменевтика. – К. : Курс, 2006. – 405 с.
4. Быстрицкий Е. К. Научное познание и проблема понимания. – К.: Наукова думка, 1986.–136 с.
5. Возняк Т. С. Тексти і переклади. – Харків : Фоліо, 1998. – 667 с.
6. Гадамер Г.-Г. Герменевтика і поетика : Вибрані твори. – К. : Юніверс, 2001. – 288 с.
7. Гадамер Г.-Г. Істина і метод: основи філософської герменевтики ; [пер. з нім. О. Мокровольський]. – К. : Юніверс, 2000. – Т. I. – 464 с.
8. Гадамер Г.-Г. Істина і метод. Герменевтика II : Основи філософської герменевтики ; [пер. з нім. М. Кушнір]. – К. : Юніверс, 2000. – Т. II – 478 с.

9. Гадамер Г.-Г. Поезія і філософія / Гадамер Г.-Г. ; [пер. з нім. С. Голендер] // Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. – Львів : Літопис, 1996. – С. 208–215.
10. Гадамер Г.-Г. Про вклад поезії у пошук істини / Гадамер Г.-Г. ; [пер. з нім. Т. Возняк] // Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. – Львів : Літопис, 1996. – С. 216–222.
11. Гайдеггер М. Дорогою до мови; [пер. з нім. В. Кам'янець]. – Львів: Літопис, 2007. – 232 с.
12. Герменевтика: история и современность: (критические очерки). – М.: Мысль, 1985 – 303 с.
13. Гайденко П. П. Прорыв к трансцендентному : Новая онтология ХХ века. – М.: Республика, 1997. – 496 с.
14. Дільтей В. Виникнення герменевтики. Додатки з рукописів // Сучасна зарубіжна філософія. Течії і напрямки : [хрестоматія]. – К. : Ваклер, 1996. – С. 33–60.
15. Дильтей В. Наброски к критике исторического разума / [пер. с нем. А. П. Огурцова] // Вопросы философии. – 1988. – № 4. – С. 135–153.
16. Земляной С. Н. Герменевтика и проблема понимания // Проблемы и противоречия буржуазной философии 60-70 - х годов. – М. : Наука, 1983. – С. 230 – 266.
17. Енциклопедія постмодернізму ; [пер. з англ. В. Шовкун, за ред. Ч. Вінквіст, В. Тейлор / наук. ред. О. Шевченко]. – К. : Вид-во Соломії Павличко “Основи”. – 2003. – 503 с.
18. Инишев И. Н. Чтение и дискурс: трансформации герменевтики. Вильнюс: ЕГУ, 2007. – 168 с.
19. К Исследования по феноменологии и философской герменевтике. – Мн: ЕГУ, 2001. – 304 с.
20. Квіт С. М. Основи герменевтики: Навч. посіб. – К.: Вид. дім “КМ Академія”, 2003.
21. Кошарний С. О. Біля джерел філософської герменевтики (В. Дільтей та Е. Гуссерль). – К. : Наука, 1992. – 124 с.
22. Кошарний С. Поль Рікер та герменевтична метаморфоза феноменології / Кошарний С. // Філософська і соціологічна думка, 1995. – № 7 – 8. – С. 156–179.
23. Ляпушкина Е. И. Введение в герменевтику: Учеб. пособие. – СПб.: Изд-во С. – Петерб. ун-та, 2002. – 96 с.
24. Марков Б. В. М. Хайдеггер и Х.-Г. Гадамер: герменевтический проект // История современной зарубежной философии: компаративистский подход : [сб. науч. трудов / отв. ред. М. Я. Корнеев]. – СПб. : Лань, 1997. – С. 197–206.
25. Мартін Гайдеггер очима сучасників ; [пер. з нім. М. Д. Култаєва]. – К. : Стило, 2002. – 128 с. – (Сучасна гуманітарна бібліотека).
26. Микешина Л. А. Философия познания. Полемические главы. – М.: Прогресс – Традиция, 2002. – 624 с.
27. Михайлов А. А. Современная философская герменевтика. Критический анализ. – Минск : Изд-во Университетское, 1984. – 191 с.

- 28.Понимание как логико-гносеологическая проблема : сборник научных трудов / [Быстрицкий Е. К., Попович М. В., Тульчинский Г. В., Филатов В. П.]. – К. : Наукова думка, 1982. – 272 с.
- 29.Проблемы гуманитарного познания / [Р. В. Семенов, Г. А. Антипов, М. А. Розов, Н. И. Кузнецов]. – Новосибирск : Наука, 1986. – 336 с.
- 30.Рикер П. Конфликт интерпретаций. Очерки о герменевтике / [пер. с фр. И. Сергеевой]. – М. : Медиум, 1995. – 416 с.
- 31.Рорти Р. Философия и зеркало природы ; [перевод с англ. / науч. ред. В. В. Целищев]. – Новосибирск : Изд-во Новосиб. ун-та, 1997. – 320 с.
- 32.Ставцев С. Н. Введение в философию Хайдеггера. – СПб. : Лань. – 2000. – 192 с.
- 33.Ставцев С. Н. Герменевтическая тема в хайдеггеровских текстах // Метафизические исследования:Язык;Альманах Лаборатории Метафизических исследований при философском факультете Санкт-Петербургского унив-та. – СПб. : Алетейя, 1999. – Выпуск 11. – С. 86–96.
- 34.Сучасний науковий дискурс: Оновлення методологічної культури : [монографія] / [Лук'янець В.С., Кравченко О. М., Озадовська Л. В.]. – К., 2000. – 304 с
- 35.Феноменологія і філософський метод. Щорічник Українського феноменологічного товариства 1999 р. – К. : Тандем, 2000. – 228 с.
- 36.Философия Мартина Хайдеггера и современность : [Анц В., Мотрошилова Н. В., Рорти Р., Херрман Фр.-В. фон и др.]. – М. : Наука, 1991. – 253 с.
- 37.Хайдеггер М. Бытие и время / Хайдеггер М. ; [пер. с нем. В. В. Бибихин]. – М. : Ad Marginem, 1997. – 431 с.
- 38.Хайдеггер М. Время и бытие : статьи и выступления ; [пер. с нем., составл., вступ. статья, комент. В. В. Бибихин]. – М. : Республика, 1993. – 447 с. – (Серия “Мыслители XX век”).
- 39.Хайдеггер М. Прологомены к истории понятия времени / ; [пер. с нем., послеслов. Е. В. Борисов]. – Томск : Водолей, 1998. – 384 с
- 40.Хайдеггер М. Разговор на проселочной дороге : избранные статьи позднего периода творчества / [пер. с нем. под ред. А. Л. Доброхотова]. – М. : Высшая школа, 1991. – 192 с. – (Библиотека философа).
- 41.Хайдеггер и восточная философия: поиски взаимодополнительности культур / [Е. А. Торчинов, М. Я. Корнеев и др.]. – СПб. : Издательство СПб философского общества, 2001. – 324 с.
- 42.Шпигельберг Г. Феноменологическое движение. Историческое введение / [пер. с англ. под ред. М. Лебедев, О. Никифоров]. – М. : Логос, 2002. – 680 с.
- 43.Carl Page Philosophical hermeneutics and its meaning for philosophy / Carl Page // Philosophy Today. – Summer, 1991. – Volume 35 : 2 – P. 127–136.
- 44.Couzens Hoy David Heidegger and the hermeneutic turn / Couzens Hoy David // The Cambridge Companion to Heidegger. – Ed. C. Guignon : Cambridge University Press, 1993. – P. 170–195.
- 45.Dostal Robert J. Philosophical Discourse and Ethics of Hermeneutics / Dostal Robert J. // Festivals of Interpretation. – Ed. Kathleen Wright. Albany : State University of New York, 1990. – P. 63–88. Hermeneutische Positionen.

Schleiermacher. Dilthey. Heidegger. Gadamer. – Hg.v. Birus H. Göttingen, 1982. – 340 s.

46. Szulakiewicz Marec Filozofia w Heidelbergu. Problem transcendentalizmu w heidelberskiej tradycji filozoficznej / Szulakiewicz Marec. – Rzeszów, 1995. – 228 s.

Інтернет-ресурси:

1. https://studopedia.su/16_139278_filosofska-germenevtika.html
2. <https://subject.com.ua/philosophy/osnovi/130.html>
3. https://stud.com.ua/29086/filosofiya/metodi_funktsiyi_rozuminnya
4. www.kamts1.kpi.ua/node/1017